Rom
Paulugi Kapiya Yongkambanu Yisuyegi Ngizi Kumuli Yereng Rom Mei Puraga Yoluwiliyegi Lende Miza Yanarik

1 Ne Paulugu kapiya perik ini Yisuyegi ngizi
kumuli Rom yerengke yolu puwiliyegi lende miza
yani. Ne Yisu Kilisiyegi yawe mizibek. Anotogo ne
niza logo ne ngago wazono Yisuyegi langai pura
orowei mizi logo Aposolobek meibek miziweki
sawiya.
2 Koka walakawekke Anotogo ngago wazono
Kilisiyegi langai pura kozak kaiyagi kaiya wiz-
igeya yombanu Anotoyaga ngagoyeng weiya logo
kozak kisa puwiligu piyaga ngago wazono pigi
pura weiya, logo Anotogi Kapiya Walektikke
lende miza.
3 Ngago wazono Anotogi pura pigi Marekpek
Yisu Kilisi tenigi Yemizibekyegi langai kozak
kaira. Pi kemenak Anoto keya yombanu yeikpek
miza. Logo pi yombanu yeikpek, purik pi Tawitigi
yeligagangmekkabek.
4 Pi Anoto keya pi kaile nayendau ono, logo
Anotogo teniyegi Yisu pigi Marekpek keleyarik
kozang yemane pugurago pi ibendaga yangalekta
wazamiya puwekke.
5 Keya pugu mizagewiyege Anotogo ne keya
ngago orowei mizi nawiliyegirau wazono keleya,
logo Kilisigi wiyeke teniyegi yawe ngago wazono

Yisuyegi langai pura kozak yei kangweki pura
yana, logo yongkambanu wizageya koyi kambeli
puwili mabuwili ngago puragi kerewiya, logo
piyegi ngizi kumuli keya piyegi kerewiya logo
kiriwei mizibene.
6 Ini Rom yongkambanu pulogowilirau, An-
otogo Yisu Kilisigiweki ngago yeiya puwiliyagaw-
ili.
7 Tegi ini Rom pulogo Anotogo keli logo Yisugi-
wili miziweki ngago yeiya puwili mabuwiliyegi
ne kapiya perik lende miza yani. Peba Anoto keya
Yemizibek Yisu Kilisigu iniyegi wazono piyaugira
keya wilek kang inuguyengke ngezege sara yani
pani.

8 Ne were pelikta kaiweki. Ne nalege kang purik
yongkambanuwili iniyegi langai kozak kelageya
koyilege ne kerewiyi wilibek, yaka inugu Yisu Kil-
isiyegi ngizi kumuli purikki, legi ne iniyegi kumu-
lageya wizimowei Yisu Kilisigi yeiktaga Anotoyegi
wazono meiyageya.
9 Ne Anotoyegi yawe ngago wazono pigi
Marekpekyegi langai pura kozak kaiweki puragi
wilek kang tiya mani mizibokko keya waberek
nogomekke ne iniyegi langai waberek mizi
wilibek kai purik wameik kai yagenda, purik
Anoto pokko iwaka.
10 Keya nogo kang mabiyengke Anotoyegi nguk
meiyageyarik tamizeige pugurau kelirik pangka
mabura negi kazing iniyegi pakeli lewaweki
namek tiya nowiyiweki mei mizi kani.
11 Ne ini kazing kumbekki lewengke yemane si
kuniweki ne iniyegi ngago kung inuguwiligi sawe-

lagi nayeng yanagi kelirikki wiyeke ne iniyegi
pakeli lewagimokko ibeng.
12 Nogo mabek kai purik peliktikki, ini nogo Yisu
Kilisiyegi ngizi kumulirikki keriyi puwekkerik
nogo piyegi ngizi kumuli puragi ini iwaka sa logo
kung inuguwili kozang sagi keya nerau ini ngizi
kumulirikki keriya logo mabilik kung nogobek
kozang sagi.
13 Keya nogo iniyegi keriyi lewaweki kelarik
kang kolokngagono kapura neyegirau ngoluk
wok pilik mizagi naktau ono. Logo ne yaka
lewaweki kai purik peliktikki nogo yereng
nayengki Yuda onowiliyegi Anotogi ngago
wazonora kozak yeiya logo puwili Yisuyegi ngizi
kumulageya mabilik inigi tepekke yolu nawilirau
Yisuyegi kiriwei miziweki keleyiweki.
14 Purik ne Yisu Kilisigibek logo yawe nogora
yongkambanu koyi kambeli puwili mabuwiliyegi
ngago wazono Yisuyegi langai puragi kozak
yeiyagi pura. Nogo kozak yeiyagi puwili
yongkambanu Anotogi ngagoragi iwaka puwili
keya Anotogi ngagoragi iwaka ono puwili, keya
yongkambanu kapiyayengki iwaka puwili keya
yongkambanu kapiyayengki iwaka ono puwili.
15 Tegi ini keya nawilirau Rom pulogo yolu
puwili mabuwiliyegi, Anotogi ngago wazono
Yisuyegi langai puragi kozak yeiweki ne tarikke
keya mizibokko wizinda kani.

16 Nerau Anotogi ngago wazono Kilisiyegi lan-
gai puragi kendek ono. Ngago wazono pura
Anotogi kazing yongkambanu Yisuyegi ngizi ku-
muli puwili Anotogi sisiktaga yaliya wazayimek

logo Yudawili were keya Yuda ono puwili kalike
mizagi.
17 Purik ngago wazono pura Anotogo kazing
yongkambanuwili ngezebek kiling pangka koyi-
weki keleyi pumokki kozak kaira. Teni Yisuyegi
ngizi kumuli purikku Anotogo teni pangkawili
kai. Logo purik Kapiya Walektikku pelik kai
purikki kiriwei,

Anotoyegi ngizi kumulibok Anotogo pangkabek
meiyagi keya wik wizagomagibek, kai
Abakak 2:4

Teni solo kazing Anoto kiling pangka wazay-
imek Yisuyegi ngizi kumulirago keya teni mabilik
Yisuyegi ngizi kumuli kanda wila wiyi ngizige
wila wiyi.

18 Kapura Anotogo sisik pugura paka ngilum-
bekka pongo yombanu kaile korowaliyeng mizi
logo kaile puwiligiyengko wameikta liwik wiyi
puwiliyegi kimeike waligeleyageya.
19 Purik Anotogi piyegi iwakaweki pura puwili
iwakagi langaira logo puwiliyegi Anotogo kimeike
waligeleyageya wizinda, legi Anotogo ngangang
yanageya.
20 Anoto ngabelakpek keremizi keya weik
wizageya kayimi perik yongkambanuwili
kozang pugura yeik si onora keya pi Anoto
ngizi panubek logo kang pugumek kaileyendau
onomek purikki puwili iwaka panu. Logo
pilik piyeng puwiligu keriyagi langai onoyeng
kapura yeik kangkayengko iwakagiyeng, logo
yongkambanuwili Anotogo keremiza piyengka
puwili Anotoyegi langai iwakagi. Logo puragi

wiyeke namele keya nak kaile puguyeng
ngokmorokta wiya wizimowei ngagozak
yemanera mizi puwekke, Ne Anotoyegi lusuwei
wizimowei miza, kaiyagi ono.
21 Puwili Anoto wik yolu purik iwaka kele ka-
pura puwili Anotogi yeikta yongolok meiyagirikki
kiyebuk mizi keya puwiligurau piyegi, Ni wameik
Anoto, meiya ono keya Anotoyegirau puwiligu
wazono mei ono segeya puwili kangkayengka ku-
muliwekkerik kangka puwiligiyeng yeik kopong
puwiliyegi wazono kumuli nariktau ono, yeik
kaile kaile piyengki kumulagi purik kele.
22 Puwiligu kele puwili mabiyengki iwakawili
kisi kapura puwili yeik kangkayendau onowiligu.
23 Keya puwili Anoto ibengki onobekyegi
ingeyeng laliyi keya ngago mei purik segeya
ngereke yombanu ibengkiwili keya winak keya
wata keya kemalewiligi kung yombanuwiligi
meleyengko yengelei keya kingyengka keremiza
piyengki ingeyeng laliyi keya ngago yei.

24 Yombanuwili kangkayengkarau kumula logo
mizi ono kopong keli kaile ya ngezewiligiyengke
ngori piyeng mizibene Anotogo kuni keleya, purik
yenge ya puwiligiyengka kazing kaile yongkambu
mizimekke nakko nakyegi kendek mizagi lan-
gaimekke korikyeng mana yo keya to miziweki
mizi, legi Anotogo kuni keleya.
25 Puwili Anotoyegi langai wameikta ngizi
kumulagirikki kiyebuk logo ikuyogorik pura
kele wei. Puwili Anoto watabi mabiyeng
keremizabekyegi ingeyeng laliyi keya ya kumuli
keya piyegi kerewiyi onobe, watabi pugu

keremiza piyengki kele ingeyeng laliyi keya ya kumuli. Mamok watabiyeng keremizabekyegi wilik kagowing mei keya yeik pugura yongolok meiyageya koyimagiwiligu. Wameik panu.

26 Yombanuwili pilik mizi mizirikki wiyeke Anotogo kazing kaile kaile keli ngezewiligiyengko miziyengki mizibene kuni pani keleya. Logo piliktikki kandik yongokwili yombu weiyagirikkirau kumula ono, segeya yongok ngezemek yongok kiling kaile mizi logo purik pilikki onorik kapura puwiligu mizi.

27 Keya kazing mabilikmekke yombuwili yongokwiliyegi kiyebuk logo yombu mabulangaiwili kiling iwek kolagirikki ibeng. Yombanuwili nakko nak kaile kelemi logo piliktikki kandik kaile puwiligiyengki wiyeke Anotogo pangkaraga puwili ngangang yani.

28 Yombanuwili Anotoyegi ngizi iwakagi puragi kiyebuk mizi legi pugu puwili wezayela wizigeya kangka kaile kaile kilisa nagi pilik pokko kaile kumuli wilibek logo kaile kaile puwiligu mizagi onoyeng mizi kuni pani keleya.

29 Puwili kaile wirangaiyaugu kola keya yongkambu weiya puwili namelegi kerekpu onobek ma nakki yongokpu onomele kiling iwek koli, ma yongkambu weiya ono puwili namele ma nak kiling iwek koli keya yombanu nakki watabiyengki ngora keli keya nazuwagawiliyegi kaile kaile keleyi. Puwili peyengko wilak, nakko miziyengki ma nakki piyengki yagolok kopong sisik mizi keya nazuwagawili ibeng sibene yeli, keya nazuwagawili kiling ngago kerewiyiweki mizi wilibek, keya nazuwagawiliyegi ikuyogorik

yei, keya nazuwagawiliyegi korowali kumuli
wilibek, keya nazuwagawiliyegi yang keli.
30 Puwili nazuwagawiliyegi langai kaile kozak
keliwili, Anotoyegi kumbak miziwili, nakko
nakyegi ngago kaile meiwili, ngezewiliyegi
lewegewili miziwili, ngezewiligu mizayeng
keya warayengki lewege kisiwili, puwili kaile
kolokngagono miziweki kumuliwili, puwili panu
keya mangoyegi nagerewiyiwili,
31 puwili kazing yongkambu mizimekke kaile
piyeng miziwili, puwiligu mizagi kisi piyeng mizi
onowili, nazuwagawiliyegi keli onowili, keya nga-
lik kela piyeng waberek mizi onowili, keya naw-
iliyegi wazewaze keleyiwili.
32 Anotogi lorago pilik mizi puwili ibengki kaiya
purik puwili iwaka kapura mawiyarekka mizi,
keya kaile piyeng mizi puwiliyegi pangka mizi
yagenda mena mizi yei logo purik korowali pa-
nurikku.

2

1 Tamizeige ni nazuwagabekyegi pilik mizibek
keya pilik mizibek kaibek mabura ni nawiliyegi
ni makngezeyegi langai ne pilik mizi onobek
kaiyagi ono, purik ni nazuwagabekyegi ni pilik
mizibek keya pilik mizibek mei kapura pugu miza
piyeng nugurau miziyeng kopong ni makngezego
ni makngezeyegi nirau ngangang nanagibek kai
yagenda.
2 Towa Anotogo kaile yaka kozak kai piyeng
miza pilikwili pangkaraga ngagozak keleyi mizi
purikki towa iwaka koyinda.

3 Kapura ni nazuwagabekyegi pilik mizibek
keya pilik mizibek meibok nugu pilik meibokko
mizi piyeng ni makngezegorau miziyeng. Logo
nugu kumularik ni pilik poktau Anotogi ngagoza-
ktaga kazi kunagi ono ma talik? A'a'.
4 Anoto wazono panubek keya yombanuwili
nguk namizi ngagozak keleyi onobek keya
yongkambanuwiligu mizi kambeliyengki
yelakkelek yuke yolubektikki wiyeke inugurik
pugu iniyegi watabi nayeng mizagi ono sawiyi.
Ini mabuwiligu Anoto wazonorago kolabek
mizi purik peliktikki wiyeke pugu kelirik ini
kaile inuguyengki kuneng miza logo wiya logo
ngezebekyegi iza orowei yoweki purik ini iwaka
kapura ini pigi wazono yemane panu puragi
kiyebuk.
5 Kapura kangka inuguyeng kingyeng kelik
keya inugu kokowa miza purikki ini kawela
kisagirikki kiyebuk kopong inugu Anotoyegi
nagerewiyi mizi pumokko inuwa ngezeyegi
ngangang yanagira mawiyarekka wari logo pilik
kai kanda wok Anotogo sisik pigi kaileyengki
pura walimizi keya ngagozak pangka panura
mizi pokkowekkegine.
6 Purik Anotogo keriya wizimowei nak nakko
mizi wiriya piyengki pangka pangka kangayeng
yanagi.
7 Yongkambanu nawili kazing pangka lewengke
koyagi purikki wilek kang tiya mani, purik puwili
yereng ngaiwaktikku kola puraga wik koyimagi
puraga kanga weiyagi puragi langai yawe mizi ko-
pong. Logo pilik puwili Anotogo wik koyimagira
weiweki keleyagi.

8 Kapura nawili ngezewiliyegi wilik
kagowing mizagirikki wiyeke weiweki mizi
logo kazing pangka pumokki kiyebuk keya
kazing kokowamekki kiriwei mizi. Anoto pilik
puwiliyegi sisik mizagi logo ngagozak keleyagi.
9 Anotogo korowali mizi puwili kuneng wageli
keya ngangang mizibene keleyagi. Logo pura
Yudawiliyegi were keleyi keya pulaga Yuda ono
puwiliyegirau keleyagira.
10 Kapura Anotogo pangkaraga mizi puwiliyegi
sisik mizagi ono keya yeik puwiligiyeng yongolok
meiyagi keya ya ngezege sa pura yanagi, were
Yudawiliyegi keya pulaga Yuda onowiliyegirau.
11 Purik Anotogi wiregerik yongkambanu
mamok pangka pangka logo Anotogo nawili
kiling sawela logo nawili ngagozak keleyagi ono,
pugu mamok pangka pangka ngagozak keleyagi.
12 Togo Anotogi ngagozaktagarik Anotogo
kaile miza puwili mabuwili ngagozak keleyagi.
Anotogi lo Mosego lende miza piyeng Yuda
ono puwiliyegirau ono logo Anotogo puwili
loyengko ngagozak keleyagi ono. Puwili kaile
mizi purikku puwili Anotoyegirau yogi ono,
kemenak ibengki. Yudawili Anotogi lo Mosego
lende miza piyeng puwiliyegi logo puwili kaile
miza purikku loyengko puwili ngagozak keleyagi.
13 Anotoyegirik yongkambanuwili loyengki
yeik kerewiya maburikki weraga ngezebekki
wirege pangka wazayagi ono kani. Segeya,
puwili loyengko kaiyeng miza purik kele pugu
pangkawili kaiyagi.
14 Mosegi lo piyeng Yuda ono puwiliyegirau
yana ono kapura kangka puwiligiyengka

loyengko mizagiyeng keya mizagi onoyeng kai
piyengki puwili iwaka logo purikki walimizi,
purik lo pangkayeng keya pangka onoyengki
pura kangka puwiligiyengke yolu, Mosegi loyeng
ono kele kapura.
15 Puwiligu mizi piyengko walimizirik loyengko
miziweki kai piyeng yenge ya puwiligiyengke
yungke yolu. Puwiligu yenge ya puwiligiyengke
yungke kumuliyengko walimizirik purik wameik
logo purik peliktikki wiyeke, kang nayeng kangka
puwiligiyengko puwili kokowa miza kani yei
keya kang nayeng kangka puwiligiyengko puwili
pangka miza kani yei.
16 Logo ngago wazono nogo kozak kai per-
ago kairik wok Anotogo Yisu Kilisiyegi meiya
wizigeya Yisu Kilisigu yongkambanuwiligu ya
puwiligiyengke liwik kumuli keya miziyeng logo
namele keya nakkorau iwaka onoyengki ngagoza-
kta mizi purik mabilikki, kai.

17 Keya inuwa lewege sara koyimowei, ne Yud-
abek, kisi puwiliyegi ne ngago nara yeiweki. Ini
Yudawiligu kozang kumulirik ini ngagozak ke-
leyi puwekkerik Anotogi lo Mosego lende miza
piyengki kiriwei purago iniyegi sawelagi mizi
keya Anotogi loyeng iniyegi legi ini Anotogi ngizi
panuwili kisa logo ini wiliwili kisi.
18 Ini Anotogo inugu miziweki pugu keli pura ini
iwaka keya loyengke ini kapiya miza kopong ini
pangka piyengki iwaka.
19 Inugu kozang panu kumulirik ini kumbekki
lewengke wireyeng kusa puwili Anotoyegi langai
yaliwei kunagiwili, keya inugu kumulirik kusaba-

nurikke yolu puwiligi lambek inugu wara mizi,
20 keya kangkayendau onowili waligeleyiwili
keya lusuweiwiligi waligeleyiwili mizi. Keya in-
ugu kozang panu kumulirik ini Anotogi loyeng
kiling kopong ini mabiyengki iwaka panu keya
inugu kisiyeng mabiyeng wameik panuyeng mizi.
21 Ini nazuwagawili kapiya keleyi kapura ini ini
makngeze kapiya keleyagi langaiwiligu. Inugu
nawiliyegi ngowei nagani yei kapura ini ngowei.
22 Inugu kazing yongok nigi ono nazuwagamele
kiling iwek kolimok mizi nagani yei kapura
ini makngezego mizi. Inugu puwiliyegi watabi
nayeng weiya logo anoto puwiligibek mizi na-
gani yei kapura ngereke kingyeng inugu anoto
inugubek mizi.
23 Anotogi loyeng iniyegi purikki ini wiliwili
kisa meli kapura inugu loyeng ngeli purikku miza-
gewiyege Anotogi yeikta kaile sawiyi.
24 Purik Kapiya Walektikku pelik kai purikki
kiriwei,

Ini Yudawiligu miziyengki wiyeke Yuda onow-
iligu Anotogi yeikta kaile sawiyi, kai. *Isaya 52:5*

25 Tamizeige ni yombu korikwekki korik
ngalegewek ngelabek logo loyengko nugu
miziweki kaiya piyeng mabiyeng mizibek
mabura Anotogi wiregerik pangka kapura ni
loyengki nagerewiyi miza mabura, purik ni
yombu korikwekki korik ngalegewek ngelabek
kele kapura ngagozaktaga purik purikku niyegi
sawelagi ono.

26 Yuda onowili yombu korikyengki korik
ngalegeyeng ngela onowiligu kapura tamizeige
loyengko puwiliyegi miziweki kaiyayeng puwili
mizi purik mabura Anotogo yombu korikyengki
korik ngalegeyeng ngela puwiliyegi mizi mabilik
pilik puwiliyegirau mizagi.
27 Ini Yudawili yombu korikyengki korik
ngalegeyeng ngeli keya loyeng wei mizawili
kapura ini loyeng ngeli legi ini ngagozak mizagi.
Keya Yuda ono nawili yombu korikyengki korik
ngalegeyeng ngela ono kele kapura Anotogi
loyengki kerewiyi keya kiriwei miziwili logo
purikku walimizi purik ini Yudawili ngagozak
keleyagiwiligu.
28 Purikku kai purik nak yombu korikwekki ko-
rik ngalegewek ngelarikki wiyeke nak ngizi Yuda
Anotogibek kaiyagi ono, purik yeik korik yeik-
tikku Yudabek kai yagenda.
29 Segeya, Anotogi Yuda ngizibek mabura ya
pugura Anotogo kowitabok logo pilik miza purik
Anotogi Kung Walekpokko miza logo, keya yaka
lo Mosego lende miza piyengki kiriwei miza
onorikku. Anotogo pilikpok Anotogi yeik yeman-
era yongolok meibene kelemi, yombanu yeik-
wiligu ono.

3

1 Togo inugu kumularik Yudawili yaka Yuda
ono puwiliyaga ngalegewili ma talik? Keya kaz-
ing yombu korikyengki korik ngalegeyeng ngeli
pumokko nakyegirau sawelagi ma talik?
2 Ei, kazing kolokngagonoge Yudawili Yuda ono
puwiliyaga ngalege weiwili. Kazing weremek

yaka Anotogo ngago pugura Yudawiligu ngai keya
nazuwagawiliyegirau kozak yei kunibene yana
pumok.
3 Yudawiliyaga nawili Anotogo miziweki kaiya
pura ngizi miza ono pura wameiktago. Nawiligu
ngizi mizi onorikki wiyeke Anotogo mizagi kaiya
piyeng mizagi ono sawiyino.
4 A'a', pilikkirau ono. Yongkambanu mamok
kele ngago puwiligiyeng ngeliwili kapura Anoto
wamenak yeik panubek purik ini iwaka. Kapiya
Walektikku Anotoyegi langai pobilik kai pelik,

Puwiligu ni ngago kai puwekke ni pangkabek mizi
nangai keya niyegi ngai mizi puwiliyegi
nugu lewege mizagi, kai pilik. *Ingi Sam 51:4*

5 Kapura tamizeige nawiligu tonugu kaile
miziyengko Anotoyegi saweli purik kaile
tonuguyengko mizagewiyege Anotogo pangka
mizi piyeng yongkambanuwiligu kimeike
keriyibene tonugu kawela wiyi kisi puwekkerik
talikki? Logo nogo Anotogo teni ngangang yani
purik kaile mizi yagenda kaiyagi ma talik? Ne
yombanuwiligu kisimekke kai yagenda.
6 Pilikkirau ono, Anoto wameik pangka
panubokko. Tegi pugurau kaileyeng yeik kuni
pani kelemiyagi ono, pugu yongkambanu
ngabelakpekkewili pangkaraga ngagozak
keleyagi.
7 Tamizeige nakko nogo Anotogo miziweki
kaiya pura mizi onorikku Anotogi ngizi mizi pura
kawela wiyi logo purikku Anotogi yeikta yemane
sawiyi mabura ngereke nangki pugu ne kaile
mizibek kaiya logo ngangang nani?

8 Mena, pilik mabura yongkambanu nawiligu meilik tenirau pobilik meiweki, Teni kazing kaile mizimekke Anotogi yeikta yongolok meiweki. Logo inugu kumulirik pilik kisi purik pangkaraga kisi yagenda ma talik? A'a', purik kaile kisi yagenda logo pura mabek nawiligu neyegi langai nogo kaiyara kisa meli pura kapura nogo pilik kai kisi puwiliyegi kele Anotogo kanga yanagira pangka yani penangai.

9 Togo nogo kai purik weik Anotogi wirege teni Yudawili Yuda onowiliyaga ngalege yei miza ma talik? A'a', piliktau ono, purik nogo yaka kaiyarik Yudawili keya Yuda onowilirau mabuwili kaile puwiligiyengki wiyeke ngangang yanagi.
10 Mabilik Kapiya Walektikku pobilik kai pelik, Anotogi wiregerau nak pangka ono. Yeik panu.
11 Keya ngoluk nakkorau Anotogi kazing pangkamekke kiriwei panu ono ma Anotoyegi ngizi panu weli ono.
12 Yombanu mamok Anotoyegi kezanga mana. Mabuwili Anotoyegirik yeik ulakwili. Kazing wazonoragi puluwendau nakko mizi ono, yeik panu. *Ingi Sam 14:1-3*
13 Ngago puwiligiyengko yombanu ibeng wazayi keya longok puwiligiyengka ngago ikuyogorikyeng pung keya wezameli keya kili puwiligiyengko ngago kemale kuluwekwiligi ngaira kelikyeng yombanu ngangang mizibene keleyi.
14 Puwili ngago korowali yombanuwiligi yayeng kuneng mizagiyeng wezameli mizi. *Ingi Sam 5:9; 140:3; 10:7*

15 Puwili yombanuwili nguk namizi ngangang yani keya ibeng wazayi.
16 Puwili yombanuwili ula yeli kang keya ngangang mizibene keleyi.
17 Puwili kazing menalege yombiyangai yolugi pumok lusuweiwili.
18 Puwiligurau Anotoyegi kulili mizi ono, kai

Isaya 59:7,9; Ingi Sam 36:1

19 Togo teni weik iwaka, purik lo Mosego lende miza piyengko miziweki kai piyeng yaka loyengki kulengke yolu puwiligu kiriwei mizagiyeng. Anotogo teni loyeng yana purik teni namele keya nakko nogo miza piyeng korowali purik ne lusuwei kaiya nelegi logo teni mabuwili Anotogi wirege ngagozak miziweki, yaka loyengki kiriwei mizi puwilirau.
20 Purik yombanu nakkorau loyengko miziweki kai piyeng mizi purikku pi weik Anotogi wirege pangkabek mizagi ono, segeya loyengko yombanuwiliyegi puwili loyengko kai puragi kiriwei miza ono keleyi legi puwili kaile mizawili purik iwaka sibene keleyi.

21 Kapura mabek perik weik Anotogo kazing yombanuwili ngezebek kiling pangka wazayagi leweng weik walimiza logo kazing loyengki puluwendau pelewengki yungke ono. Logo Anotogo mabek walimiza pera lo puguyeng keya koka yombanu Anotoyaga ngagora weiya logo kozak kisawiligu kozak kisara.
22 Logo kazing puluweng pelik, Yombanuwiligu Yisu Kilisiyegi ngizi kumuli purikku mizagewiyege puwili Anotogo ngezebek kiling

pangka wazayi. Anotogo yongkambanu Kilisiyegi
ngizi kumuli puwili mabuwiliyegi pangkara yani,
purik Yudaga Yuda ono puwili mabuwili menalik
legi.
23 Yombanu mamok kaile miza logo Anoto kaile
nayendau onobokyaga kokowa.
24 Kapura Anotogo teniyegi yalek miza logo
wazono ngezebekki tonugu weiyagi langai ono
pura teniyegi walimiza logo pura pugu teniyegi
yeik yani logo ngezebek kiling pangka wazaya
logo Yisu Kilisigu teni Anotogo kaile tonuguyengki
wiyeke ngangang yanagirikka iza logo Anotogo
ngangang tonugura pi mana pi yengeleileige nili
ula puwekke.
25 Keya Anotogo Yisu Kilisi ibeng si pani miza
purik iwi pugubokko mizagewiyege Anotogo
kaile yombanuwiligiyengki wiyeke puwiliyegi
kaile keriyi pura tumula meliweki. Keya
Yisu Kilisigu miza pura pigi wiyeke mizara
mizibok Anotogo weik kaile puguyeng tumula
logo keremareke wezamela. Logo pilikmekke
Anotogo pi kazing pangkamekke mizibek kani
keleya. Koka walakarik Anoto yelakkelek
pakelara wizagoma logo yombanuwiligu kaile
miza piyengki ngangang yana ono. Purik
Kilisigu kanda kaileyeng tumulirik kele pi yuke
wizagoma.
26 Togo mabek pewekkeriktau Anotogo kaile
tonuguyengki yawe mizi yagenda logo Kilisigu
mizagewiyege kaile tonuguyeng Anotogo tumuli.
Kapura Anotogo kaile miza puwili pangkawili yei
purik pangka ma talik? Ei, purik pangka, purik
kaile mizabokko ngizi kumulirik Yisugu ngan-

gang pugura weiyarikku.
27 Mena, weik yombanuwiligu lewege kisagirik nangaiyengki? Nakkorau watabi nayengki lewege kaiyagi langai ono. Nangki pi lewege kaiyagi ono? Pi loyengki kiriwei mizi purikku pi weik Anoto kiling pangka purikki pi lewege kaiyagi ono? A'a', piliktau ono, purik pi Anoto kiling pangkagirik loyengko ono kapura Yisugu pigi wiyeke miza puragi ngizi kumuli purago.
28 Tegi yombanu nak Anotogo loyengka miziweki kaiya piyeng mizirikki wiyeke Anotogo pi pangkabek mizagi ono kapura pigi ngizi kumuli maburago kele pi pangkabek mizagi purik teni iwaka.
29 Anoto Yudawiligi kekebek ma? A'a', pi Yuda keya Yuda ono puwili mabuwiligibek.
30 Anoto wamenakpek legi pi Yuda keya Yuda ono puwili mabuwiliyegi menalik mizagi logo Anotogo Yudawili pangkawili kai purikki solorik puwiligu Yisu Kilisiyegi ngizi kumuli purik keya mabilik Anotogo Yuda onowili pangkawili kai purikki solorik puwiligu Yisu Kilisiyegi ngizi kumuli purik.
31 Togo pilik kai purik lo Mosego lende miza piyeng tenigi ngizi kumuli purago momanenda wiyagirikki kai ono. Segeya Yisuyegi ngizi kumuli purikku loyeng ngai kozang kelemiyagi purik Kilisiyegi ngizi kumuli puwiligu keke loyengki ngizi panu kiriwei mizagi.

4

1 Ne weik Abalam teni Yudawiligi mangobekyegi kozak kaiweki. Abalam talik miza logo

Anoto kiling pangka wazamiya?
2 Tamizeige Abalamgu wazono mizayengki
wiyeke Anotogo Abalam ngezebek kiling pangka
wazamiya kesak Abalam wazono pugu miza
piyengki wiyeke lewege kai. Kapura pugu Anotogi
wirege pilik lewege kaiyagi nariktau ono,
3 purik Kapiya Walektikku pelik kai,
Abalam Anotoyegi wilekpek ngalege wiya logo
pugu Anotogo kai piyengki ngizi panu ku-
mularikki wiyeke Anotogo pi pangkabek
miza. *Genesi 15:6*
4 Yombanu yawe mizi nakko king wei piyeng
pugu miza piyengki ngane weiyengko, logo king
piyeng yeik manayeng kaiyagi ono, segeya pugu
yawe mizayengki nganeyeng kaiyagi purik kele.
5 Kapura yombanu wazono mizi ono yeik ngizi
kumuli pura keke wara logo Anotogo pangk-
abek meiweki mizibok logo Anotogo yombanu
kaile miza puwili ngereke ngezebek kiling pangka
wazayiwekirik pangka puragi yeik ngizi kumuli-
bokko ngizi kumuli puragi wiyeke Anotogo pilik
pok pangkabek mizagi, logo purik wazono pugu
miza nayengki kangarik ono.
6 Keya kazing mabilikmekke Tawitigu kaiyara
wilik kagowimbok Anotogo pangka wazamibok
logo purik pokko wazono miza nayengki wiyeke
ono. Purik pugu kapiya Ingi Samyengkirikke po-
bilik lende miza pelik,
7 Yombanu kaile puguyeng Anotogo tumula wiz-
igeya keremareke mizabok wilik kagowing
yemanera kilimbokko.
8 Yombanu kaile puguyeng Anotogo
kebangkela onobok wilik kagowing

yemanera kilimbokko. *Ingi Sam 32:1,2*

9 Logo wilik kagowing Tawitigu Ingi
Samyengkirikke lende miza pura Yuda Yisuyegi
ngizi kumuliwiligi kekera ono. Pura Yuda ono
ngizi kumuli puwiliyegirau wiziyagirago. Purik
nogo Kapiya Walektikku pobilik kai purikki
yaka pelik yeiya, Abalam Anotoyegi ngizi panu
kumula logo pugu Anotogo kai piyengki ngizi
panu kumularikki wiyeke Anotogo pi pangkabek
miza.
10 Anotogo Abalam ngezebek kiling pangka
wazamiya purik ngoluk pi yombu korikwekki ko-
rik ngalege puwek ngeli ono wizigeya were panu
pilik miza.
11 Abalam Anotoyegi ngizi kumula kopong
Anotogo pi pangkabek kaiya, logo waleleige
Abalam yombu korik ngezebekkiwekki korik
ngalege puwek ngela logo kundikku walimizarik
pi were Anotoyegi ngizi panu kumula. Logo
Abalam yombanu yombu korikyengki korik
ngalege piyeng ngeli ono kele kapura Anotoyegi
ngizi kumulirikki wiyeke pangkawili yeiya
puwiligi mangobek mizagi langaibek.
12 Keya pirau teni Yuda yombu korikyengki
korik ngalege puwek ngeli logo kazing Anotoyegi
ngizi panu kumula yolumekki, Abalam tenigi
mangobokko yombu korik puguwekki korik
ngalege puwek ngelagine wizagomalik yolu
puwiligi mangobek.

13 Abalam ngizi kumulirikki wiyeke Anoto
pi pigi marek kalogolibek miza wizimowei
ngago sawiya nara mana. Anotogo Abalam

keya Abalamgu wazaya puwiliyegirau yeiyarik mandik kalogoli wezawili pugu ngabelakpek mabok puwiligu ngaiweki yanagi yeiya. Logo Anotogo Abalamyegi pilik meiya purik Abalam ngago loyengko kai piyengki kiriwei panu mizirikki wiyeke Anotogo pilik meiya ono, segeya pi Anotoyegi ngizi kumulirikki wiyeke Anotogo pi pangkabek miza.

14 Tamizeige Anotogo pugu yanagi kaiya piyeng loyengki kiriwei mizi puwiliyegi yani kesak yombanuwiligu ngizi kumuli purik yeiktikku keya Anotogo ngago sawiya piyeng yeik ulakyengko.

15 Kapura pobilik purik wameik, purik teni loyengki pangka kiriwei mizagi langai ono logo purikku mizagewiyege Anotogi sisikta teniyegi lewa. Keya lo nayendau ono kesak loyeng ngeli nawilirau koyi kak ono.

16 Anotogi ngago sawiya puragi solorik Abalamgu piyegi ngizi kumuli pura logo Anotogo sawiya pura kimeike walimiziweki logo yombanu ngizi kumuli logo Abalamgi yango keya marekngang ngizi panuwili mei puwili mabuwiliyegi Anotogo pigi wazonoraga yeik yanara miziweki. Logo pura loyeng wara logo ngizi kumuli puwiliyegi kekera ono, segeya yombanu loyeng wara ono kapura Abalamgu ngizi kumula pilik ngizi kumuli puwiliyegirau kunagirago. Logo Abalam teni Yisu Kilisiyegi ngizi kumuli puwili mabuwiligi mangobek mizagibokko.

17 Logo Anotogo Kapiya Walektikke Abalamyegi were pelik meiya pobilik,

Nogo ni weik yombanu ngabelak kolokn-
gagonoyengkiwiligi mangobek keleniya.
Genesi 17:5
Anoto Abalamgu ngizi kumulibok ngaigu kai
onobek legi ngago pugu sawiya pura kozanda
kilindago. Anoto mabokko ibeng puwili wik yan-
galekta wazayi. Keya pugu kairago watabi wiziya
onoyeng ngereke yolu.
18 Abalam Anotogo ngago sawiya puragi ngizi
kumula keya ngai yuke wizagoma, pugu
wilekpek keya ngai yuke yolu purarau onowekke
logo piliktikki wiyeke yombanu ngabelak
kolokngagonoyengkiwiligi mangobek miza.
Purik pi pobilik meiyabokyegi ngizi kumula
kopong,
Nigi yelibungangmek kolokngagono pobilikki.
Genesi 15:5
19 Abalam weik kirisimasi yombu melenazikweki
mizi logo korik puguwek weik ibeng nobiyeng
miza keya pigi yongokpumele, Sera weik mandik
wazamiyagi langai ono kele kapura pigi ngizi ku-
muli Anotoyegi pura yeik kozang panu kebangke-
lara wiziya.
20 Abalam pigi ngizi kumuli puriktau tek nangezi
wiya ono. Keya Anotogo piyegi pigi marek nak
managi kaiya puwekke pugu Anotogo kai purik
lewagelagi onorik kaiya ono, segeya purikki pi
ngizi kumularikki wiyeke pi kozandago wilak
wiziya logo mandik nak wazamiya. Logo pi-
likta lewagelagine were pugu Anotoyegi ni lewege
panubek meiya.
21 Keya Anotogo piyegi kozak meiya puragi lan-
gai pugurau kangka ngelek ngelek kumula ono,

purik Anotogo mizagi sawiya pura pugu ngizi
mizagi purik pi iwaka.
22 Logo mabiliktikki wiyeke Anoto Abalamgu
ngizi kumulirikki keriya logo pi pangkabek
meiya.
23 Ngago lang, Anotogo pi pangkabek meiya,
purik pigi keke lende mizarik ono,
24 purik teni yombanu Anotogo pangkawili
yeiyagi langai puwili mabuwiliyegirikku logo
purik teni Anoto Yisu tenigi Yemizibek ibendaga
yangalekta wazamiyabokyegi ngizi kumuli legi.
25 Teni kaile mizarikki wiyeke Anotogo Kilisi
ulagiwiliyegi yana keya teni Anoto kiling pangka
wazayagirikki wiyeke Anotogo Kilisi ngereke
ibendaga yangalekta wazamiya.

5

1 Tegi tenigi Yisuyegi ngizi kumuli purago miza-
gewiyege teni weik Anoto kiling pangka wazaya
legi, teni weik Yemizi tonugubek Yisu Kilisigu
Anotogo kaile tonuguyengki wiyeke teniyegi sisik
miza pura weik yeik sawiya logo teni weik Anoto
kiling ya wamenara.
2 Kilisigu teni Anotogi wazono tonugu weiyagi
langai ono pugu yani puragi yungke yolugirikki
pangkara yani, purik teni Yisuyegi ngizi kumuli
kopong. Logo mabek perik teni weik Anotogi wa-
zono puragi yungke koyinda. Logo teni Anotogi
ngaiwak yemane purikki yungke wameik koyagi-
wili miza kopong teni wilik kagowingmokko kola.
3 Kapura teni maburikki weraga wilik kagowing
mizi yagenda ono, teni Yisuyegi wiyeke tonugu
kuneng ma ngangang wageli puragirau wilik mizi

yagenda, purik tonugu pilik kuneng ma ngangang wageli piyengko teni kozambek yani logo kalike teni mawinda kuneng ma ngangang keleyi mamizi pura teni kozang koyiweki.

4 Logo kuneng ma ngangang wageli piyengki ngizirik kozang koyagi purik logo purikku walimizi purik Anotogo teni yang keleya logo tonugu Yisuyegi ngizi kumuli pura ngizirikki pakela logo purikku mizagewiyege wok teni weik ngizi Anotogi ngaiwak yemane purikki yungke koyagi pokki tonugu wilekpek keya ngai yuke yolu.

5 Keya teni Anotogi ngaiwaktikki yungke koyagi purikki wilekpek keya ngai yuke yolu pura yeik ulakta ono, purik Anotogo ya tonuguyengki keli pigi teniyegi pura Kung Walek pugu teniyegi yanabokko walimizi.

6 Purik teni teni makngeze kaileyengka yaliya wazayagi langai onorikki Anotogo pakela logo wok Anoto ngezebokko sawiyabokko Kilisi teni yombanu korowali pewiligi wiyeke ibengweki wezamela.

7 Nakko nak yaliya wazamiyagirikki wiyeke ibeng sagirikki kelagi ono, mak kele nak kozang sara wizimowei wazono mizibokki wiyeke ibeng siweki mizagi purik kele.

8 Kapura teni ngoluk mabilik kaile koyigeya Kilisi teni yaliya wazayagirikki wiyeke ibeng sa, logo purikku Anotogi keli teniyegi pura yemane panu kani keleyi.

9 Logo Kilisi ibeng keya iwi pugubek kubularikki kandik teni weik Anoto kiling pangka wazaya purik wameik legi, teni weik pugu Anotogi sisik kaileyengki puraga yaliya wazayageya

wizinda purik wameik panu panu.
10 Kokarik Anoto kaile tonuguyengki wiyeke
teniyegi sisik miza kapura pigi Marekpokko ibeng
sarikku teni Anoto kiling ya wamenara wazaya.
Logo Kilisigu ibeng sarikku teni weik Anoto
kiling ya wamenara purik wameik legi, Kil-
isigu ibendaga yangalekta wik yolu purikku wok
mabiyeng kaileyengki teni weik lewege mizagi
logo pugu wok mabiyeng teni Anotogi sisiktaga
yaliya wazayi purik wameik panu panu.
11 Kapura maburikki mizi ono, pobiliktikki-
rau mizi, Anotogo teni piyegi wilik mizibene ke-
leyi, purik Yemizi tonugubek Yisu Kilisigu miza-
gewiyege teni weik Anoto kiling ya wamenara
wazaya.

12 Solorik pobilikta miza. Yombanu
wamenakko miza logo kailerik ngabelakpekke
wiriya logo pi kaile mizarikki weraga pi
Anotoyegi kazing kumbekki lewengke ibeng keya
kazing korikwekkimekke ibeng. Piliktikki kandik
yombanu mabuwili kaile mizarikki weraga
yombanu mabuwili Anotoyegi kazing kumbekki
lewengke ibeng si keya kazing korikwekkimekke
ibeng si.
13 Kokarik Anotogi lo Mosego lende miza
piyeng yanagine wererik yongkambanu
ngabelakpekkewili kaile miza kapura loyendau
onorikki wiyeke Anotogo puwili Aramgu
Anotogo lo mana piyeng ngela pilik loyeng kaile
puwiliguyengko ngela miza ono.
14 Kapura yombanu Aramyaga panga Moseyegi
pulogo tek purikke koyi kang wiriya puwili

mabuwili ibeng sa, legi teni iwakarik puwili mabuwili kaile miza. Puwili Aramgu Anotogo ngago piyegi manaragi nagerewiyi miza logo kaile miza mabilik miza ono kele kapura puwili kaile miza, purik Aram kaile mizawekke kailerik teni mamokyegi kiliya.

Aram pi Yisu kalike lewagibokyegi langai yeik walimizabokko. Purik Aram kaile mizarikku kailerik teni mamokyegi kiliya, keya Yisugi wazonorago teni mamokyegi sawela.

15 Kapura piyau menalik ono, purik kazing Anotogo teniyegi wazono pugura yeik yani puluweng, kazing Aramgu kaile miza puluweng kelik leweng ono. Purik yombanu wamenak Aramgu kaile mizarikki wiyeke yombanu kolokngagono kazing kumbekki leweng keya kazing korikwekkimekkerau ibeng purik wameik legi, yombanu wamenak Yisu Kilisigi wazonoragi wiyeke yombanu kolokngagonowiliyegi Anotogo pigi wazono puwiligu weiyagi langai ono pura yeik yana purik wameik panu panu.

16 Mabilik Anotogo yeik yani puragi ngizirik keya yombanu wamenakko kaile miza puragi ngiziriktau nalik koyinda. Aramgu kaile miza puragi ngizirik Anotogo pi kaile miza legi kemenak ngangang weiyagi meiya purik, kapura Anotogo yeik yani puragi ngizirik pugu yombanu kolokngagonowiliyegi Yisugu ngangang inuguyeng weiya logo nogo iniyegi kumulirik ini kaile miza ono, yeikwili nobiyeng miza mena kambeli, yeiya purik.

17 Yombanu wamenak Aramgu kaile mizarikku weik yombanu mabuwiliyegi kazing ibendag-

imek yolu purik wameik legi, yombanu Anotogo pigi wazono yemane panu puwiligu weiyagi langai ono pura yeik yani logo pi kiling pangka wazaya puwili mabuwili yombanu wamenak Yisu Kilisigu wok mabiyeng kaileyengki lewege mizibene keleyi purik wameik panu panu.

18 Togo wamenakko kaile mizarago mabuwili kemenak ngangang weiyagi, kapura kazing mabilikmekke wamenakko pangkaraga mizarikku yombanu mamok Anoto kiling pangka wazayi logo puwili weik ngizi panu yoluweki keya pi kiling paka ngalege wik koyimagiweki.

19 Nakko nagerewiyi miza logo yombanu kolokngagono kailewili miza mabilik nakko kerewiyirago mizagewiyege yombanu kolokngagono Anoto kiling pangka wazayagi.

20 Anotogi lo Mosego lende miza piyeng yaniweki keleya logo watabi kaile yongkambanuwiligu mizagiyeng mawiyarekka yemane si kunibene. Logo yombanuwili mawiyarekka kaile mizi kapura Anotogi wazono tonugu weiyagi langai ono pugu yani pura mawiyarekka yemane panu lewa mizi.

21 Weik kangkalirik pelik kaiweki, kaileyengko yombanuwiliyegi ngairikku yombanuwili Anotoyegi kazing kumbekki leweng keya kazing korikwekkimekke kemenak ibeng sibene keleyi mabilik Anotogi wazono tonugu weiyagi langai ono pugu teni yani purago yombanuwiliyegi ngairikku yombanuwili pangkawili mizibene keleyi, logo piliktikki kandik Yemizi tonugubek Yisu Kilisigu teni weik Anotoyegi kazing kumbekki lewengke kemenak wik koyimibene

keya korikyeng ibeng sa logo kalike korik wikyeng kiling paka ngalege kemenak koyimagiweki keleyi.

6

1 Togo nogo kai purik teni mawiyarekka kaile miziweki logo Anotogi wazono pura teniyegi mawiyarekka yemane sibene keleyiweki kai ya-
genda ma talik? A'a',
2 piliktau ono. Purik kaileyengkirik teni weik ibengwili kelik logo kaileyengko mawinda teniyegi ngai ono. Legi talik miza logo teni mawiyarekka kaile mizagiyagi?
3 Ma ini Yisugu teni Anotogi Kung Walekpokko yenge yungke kola wizeibene keleya puwekke teni Kilisi Yisu kiling sawelawili keya tenirau pi kiling kemenak ibengwili miza purik keremareke ma?
4 Mena, kaimela tenigi purago purikki walimizi yagenda logo purikku kai purik Kilisi ibeng sawekkerik tenirau pi kiling kemenak ibeng sa logo teni pi kiling kawiktikke kemenak waliya logo Anotogi kozang yemane purago Kilisi ibendaga yangalekta wazamiya mabilik tenirau Kilisi kiling kemenak yangalekta wazaya logo tenirau wik yolugi nara weiweki logo kazing wik pugumekke yoluweki.

5 Keya tenigi pi kiling sawela purikka teni pi kiling kemenak ibeng purik wameik legi tenigi pi kiling sawela purikka teni pi kiling kemenak yangalekta puriktau wameik.

6 Keya teni iwaka, kazing tonugu were koya
pumok Kilisi yengeleileige ibeng sa puwekke
pumoktau ibeng sa logo kaileyengko teniyegi
ngai nelegi wilek kang were tenigi kaile miza
piyeng neneng ngeliweki. Logo perikka purik teni
mawinda kaileyengki yawe miziwili mizagi ono.
7 Yombanu ibembokko kaileyengki kozandaga
wila wazami pilik teni Kilisi kiling ibeng
sawekkerik teni kaileyengki kozandaga wila
wazaya logo kaileyengkorau teniyegi ngai ono.

8 Teni Kilisi kiling ibeng sa legi teni Kilisi kiling
wik yolugi purikki ngizi panu kumuli.
9 Purik tonugu iwaka, Anotogo Kilisi ibendaga
yangalekta wazamiya logo mawinda ibengki
onoweki logo kazing ibengki pumokkorau piyegi
ngaigi ono.
10 Logo pugu ibeng sa purago kazing
kaileyengki pumokki kandik kemenak
waliyiweki keya pigi wik yolu purago kazing
Anotogiweki ngizi wik yolugi pumokki kandik
tiya wazamiweki.
11 Logo kazing mabilikmekke teni kazing
kaileyengkimekke ibeng keya kazing
Anotogimekke teni Kilisi Yisu kiling sawelarikku
teni wik yoluwili miziweki.

12 Tegi kaileyengko korik nuguwekke mawinda
ngai wizimowei kazing kaile korikwekko keli
piyeng mizibene keleniya nagani.
13 Keya niyaga wale narik kazing
kaileyengkimekke miziweki kelemiya nagani
segeya ni kazing Anotogi lewengke wik yolu
legi Anotoyegi wilek kang nugubek keya korik

nuguwek mabuwek tiya mane logo pugu ni
kazing pangka pugumekke mizibene keleniweki.
14 Keya Anotogi lo Mosego lende miza piyengko
miziweki kaiyengki ini mawinda kiriwei yolu
ono, iniyegi Anotogo wazono keleyaragi yungke
ini yolu legi kaileyengko iniyegi mawinda ngaigi
ono.

15 Logo teni lo Mosego lende miza piyengki
yungke yolu ono, teni Anotogi wazonoragi yungke
yolu legi kaile mizageya purik pangka ma talik?
A'a', pilikkirau ono.
16 Tamizeige ni nakko kaiyengki wilek kang tiya
mani keya kerewiyi purik pilik pokko niyegi ngai
keya pi yemizi nugubek. Legi ni makngezego. Ni
kazing kailemekke kerewiya logo kemenak ibeng
wizagomagimekke kang ma Anotoyegi kerewiya
logo Anotogi wirege pangkabek mizi.
17 Kapura ne Paulu, Anotoyegi wazono panu
meiweki, purik kailerago iniyegi ngai wiziya logo
puragi ini yawe mizageya koya kapura ini An-
otogi ngago ini waligeleya pura ini kerewiya logo
puragi ngizi panu kiriwei mizagirikki wilek kang
tiya mana.
18 Logo ini weik kaileyengki yawe mizi puraga
wila wazaya logo pangkaragi yawe miziweki.

19 Nogo ngago saweliwei nara yombanu nak
ngai nakyegi yawe mizirikki kozak kai purik
korik tonuguyengko kaile keliyeng kozang
panu logo teniyegi ngaiweki mizi kopong.
Kaileyengko iniyegi were ngai wiziyawekke
korowali kaileyengki korik inuguyeng kemenak
manageya koya mabilik mabek perik Anotogi

kazing pangka puluweng iniyegi ngai wizi pani keya wazonoyengki pangka panu piyeng miziweki korik inuguyeng kemenak maniweki kani.

20 Kaileyengko iniyegi were ngai wiziyawekkerik Anotogo inugu miziweki keliyengkorau iniyegi ngai wiziya ono.

21 Logo inugu mabek kendek mizi piyengki kanga wazono narik weiya ono. Kaile pilik miza piyengki kangara ibeng koyimagi pura.

22 Kapura Anotogo ini weik kaileyengka wila wazaya logo pi weik ngai inugubek, legi purikki inugu kanga weiyagirik kazing pangkamekke koyagi langai purik keya purikki ngizirik pi kiling kemenak paka ngalege wik koyimagi purik.

23 Purik kaileyengki kangara ibeng koyimagi pura kapura Anotogo yongkambanu puguwiliyegi wik koyimagi pura yeik yani, purik teni Yisu Kilisi tenigi Yemizibek kiling sawelarikku.

7

1 Ini ne kiling Yisuyegi ngizi kumuli puwili ini nogo kaiweki mizi pera ini iwaka, purik ini mabuwili lo Mosego lende miza piyengki iwaka legi, logo lo piyeng yombanuwili wik yolu mabuwekke kiriwei mizagiyeng.

2 Purik pelik, lo narago kairik yongokpanu yombu weiya pumolo yombubek wik yolu purik mabura pi kiling yolugimologo kai kapura tamizeige yombubek ibeng purik mabura lorago mizagewiyege pi weik yombu weiya onomele

kelemiyagi logo weik mawinda yombu pok weiya ono.
3 Kapura tamizeige yombubek ngoluk mabilik wik wizigeya pi wezamela logo ngereke yombu nak wei purik mabura pi lorago kairik ngela logo pi yongokpanu yombu ngezemelegibek weiya wizimowei ngereke nak kiling iwek kolimolo kelik mizi yagenda. Kapura yombubek ibeng logo pi nak wei purik pangka mizi yagenda logo pi yongok kazingkemele ono.

4 Ini ne kiling ngizi kumuli puwili nogo pilik kai. Lo Mosego lende miza piyengkirik teni ibeng purik teni Kilisi kiling ibeng nobiyeng miza legi, logo teni nak kiling saweliweki, logo teni pi ibendaga yangalekta wazamiyabokkowili logo wazonoraga Anotoyegi yawe miziweki.
5 Purik wererik teni korik tonuguyengko yoluweki kelamekki teni koyawekke loyengko mizagewiyege teni kaile miziweki yenge ya tonuguyengka kela, logo tonugu mizi mabiyeng kazing ibeng wizagomagimekkiyeng miza.
6 Kapura ini weik mawinda loyengki ya kuneng mizagi ono, purik ini wigira wazaya piyengkirik ini ibeng nobiyeng miza. Teni kazing were lo Mosego lende miza piyengko teniyegi yoluweki kai puluwengke Anotoyegi yawe mizi ono kapura kazing wik Kung Walekpokko teni kiriwei koyibene keleyi puluwengke mizi.

7 Weik mena, nogo kai purik lo Mosego lende miza piyeng ngezeyeng kaile kai ma? A'a', piliktau ono. Loyeng kaile ono kapura loyengko kaileyengki ngizirik waligeleniya. Tamizeige lo

narago neyegi, Watabi nakki piyengki ngora keli nagani, kaiya ono kesak ne pilik mizi purik kaile mizi yagenda purikki iwaka ono.

8 Kaileyengko kazing neyegi negi yungke korowali keli piyeng mizibene keleniweki namek keriya, logo purik pelik, kaileyengko loraga, Nakki watabiyengki ngora keli nagani kai puragi langai nei mizirikku ne nakki watabiyengki mawiyarekka ngora keli mizi. Lorarau ono pulogo nogo kaile miza mizagi ono.

9 Lorarau onowekkerik ne wilik kagowinda kiling kaile miza kapura lora kanda keya lorago pura mizi nagani keya pura mizi nagani kai pura miziweki keli purarau neyegi lewagela.

10 Logo keli nogoragi kiriwei mizarikki kandik ne kuneng. Logo lo ne kiriwei miza kesak wik yolu pura nani kak maburago ne kiriwei miza onorikki kandik ibengkira nani.

11 Kaileyengko ikuyogoriktaga ne lo puragi kiriwei miza purik ne wik wizagomagi keleniya kapura ne lo pura ngelarikki kandik ne kaileyengki kanga ibeng wizagomagi pura weiya.

12 Lo pura Anotoyagarago logo walek, keya loyengki yungke lende miza piyeng mabiyeng walek keya pangka keya wazono.

13 Nogo kai purik lo neyegi pangka purago ne ibeng siweki keleniya ma? A'a', piliktau ono. Kaileyengko ne ibeng sibene keleniya. Kaileyengko Anotogi lo wazono pura weiya logo pilik miza logo ne weik kaileyeng mei piyengki peyeng kaileyeng mamiziweki. Logo lo Mosego lende miza piyengko weik neyegi kaile nogoyeng Anotogi wirege korowali panu purikki walige-

leniya.

14 Anotogi Kung Walekpokko teniyegi loyeng
teni Anotogi keliragi kiriwei miziweki yana, ka-
pura ne yeik yombanu korik nogowekko keli
piyengki kiriwei mizibek. Nogo kaileyengki
kerewiyi pumokko ne weik kaileyengki yawe miz-
ibek mizi.
15 Nogo mizi piyeng nangaiyengki wiyeke ne
mizi miza purik ne lusuwei, purik nogorau mizi-
weki keliyeng ne mizi ono kapura segeya nogo
kumbak miziyeng ne mizi.
16 Nogo miziweki keli onoyeng ne mizi
puwekkerik ne pelik kaibek mizi, Ei, loyeng
pangkayeng, mizi.
17 Tegi ne makngezegorau pilik piyeng mizi ono,
segeya kaile yenge negi yungke yolu piyengko
mizi.
18 Yenge negi yungke ne wazono miziweki ke-
leniyagi ono purik ne iwaka. Ne kai purik Kung
Walekpokko wilek kang wikpek keremizagine
wilek kang werebokki kozak kai yagenda. Purik
ne wazono miziweki keli kele kapura ne mizagi
langai ono.
19 Purik nogo wazono miziweki keli piyeng ne
mizi ono, segeya ne korowali nogorau miziweki
keli ono piyeng mizi mizi.
20 Tamizeige nogo miziweki keli onoyeng ne
mizi purik mabura purik nogo mizi yagenda ono,
segeya kaile yenge negi yungke yolu piyengko
mizi yagenda.
21 Logo nogo keriyirik pilik pura neyegi weik
yolu pera, purik pilik nogo kele wazono miziweki

keli kapura ne korowali piyeng mizi wilibek.
22 Keya wilek kang wik nogobekkirik ne Anotogi
lo piyeng kiriwei mizi wilibekweki keli,
23 kapura ne ngereke keli kalogomok narago
korik nogowekke yawe mizi logo nogo keriyi. Keli
pura keli wilek kang wik nogobokko pangkara
mizi puragi ngai mizira. Logo korik nogowekko
keli piyeng kozang panu kopong keli piyengko
mizagewiyege kaileyengko ne wigira wazanibene
mizi.
24 Okuwi, ne weik kamakaile magai. Takko
korik nogowekka keli ne kebangkela yolu logo
ne ibengkiraga wezaneliweki mizi puraga yaliya
wazaniyagi?
25 Yisu Kilisi Yemizi nogobokko ne yaliya
wazaniya logo purikki wiyeke ne Anotoyegi
wazono mei.

Togo nogo kumulirik pelik, Keli negi wilek
kang wikpokkirago mizagewiyege ne Anotogi
keliragi kiriwei mizagi. Keya keli korik no-
gowekko keli puragi kiriwei mizi purik mabura
keli negi puwekkirago mizagewiyege ne kazing
kaileyengki kunagi pumokko kiriwei mizagi.

8

1 Tegi Yisu Kilisigu ibeng sarikku kaileyengki
kanga pura ngezebokko weiya legi teni Kilisi Yisu
kiling sawela puwiliyegirau Anotogo mabek ke-
menak ngangang yanagi ono.
2 Purik Anotogi Kung Walekpekki kozang teni
Kilisi kiling sawela purikka kazing kumbekki
lewengke wik koyibene keleyi purago teni kozang

teni kaile kaile mizi keya ibeng sibene keleyi puraga wila wazayi.

3 Keya keli korikwekki piyeng kozang panu kopong teni lo Mosego lende miza piyengki pangka kiriweigi ono logo piliktikki kandik lo piyengko teni pangkawili keleyagi langai ono. Kapura Anotogo loyengko mizagi langai onora miza purik pelik, korik tonuguyengko keli piyengki ngizirik kaileyeng logo Anotogo kaile piyeng kemenak ngangang mana. Logo pilik miziweki ngezebekki Marekpek wezamela logo pi yombanu yeikwiligi korik kaile mizi pilik puwek kelikwekke kayima logo teni yombanu mamokko kaile mizayengki wiyeke ibeng siweki.

4 Anotogo pilik miza purik teni korikwekki kelirago kebangkela wizi pani mizi ono, Anotogi Kung Walekpokko kebangkela wizi pani mizi puwili loyengko pangka miziweki kai piyeng ngizi panu mizagi langai.

5 Yombanu korikwekko keliyengki kiriwei yolu puwili yombanu korikwekko keliyengki wilek kang tiya manawili, kapura Anotogi Kung Walekpokko keliragi kiriwei yolu puwili wilek kang puwiligiyeng Kung Walekpokko keliragi tiya manawili.

6 Purik yombanu wilek kang pugubek korikwekki kelirago kebangkelibok kazing kumbekki lewengke Anotoyegi ibeng, kapura yombanu wilek kang pugubek Anotogi Kung Walekpokko kelirago kebangkelibok kazing kumbekki Anotoyegi lewengke wik yolu keya ya pugura ngezege sara yolu.

7 Purik tamizeige yombanu nakki wilek kam-

bek korik puguwekko kelirago kebangkela purik
mabura pi Anotoyegi ngai mizi yagenda, logo
purik pi Anotogi keliragi nagerewiyi mizi yagenda
purik pi kerewiyagi langai ono kopong.
8 Tegi yongkambanu korik puwiliyengko ke-
liyengki kerewiyi puwilirau Anotogo keli piyeng
mizagi ono.
9 Kapura ini ngizi kumuli puwiliyegirik Anotogi
Kung Walekpek wameik inigi yungke yolu legi ini
korik inuguyengko miziweki kai piyeng ini mizi
ono, ini Kung Walekpokko miziweki kai piyeng
miziwili. Tamizeige Kilisigi Kung Walekpek inigi
yungke yolu ono purik mabura ini Kilisigiwili ono.
10 Kapura tamizeige Kilisi inigi yungke yolu
purik mabura kaileyengko mizagewiyege
korik inuguyeng ibengki kele kapura Kilisigi
pangkarago mizagewiyege Anotogi Kung
Walekpokko ini kazing kumbekki Anotoyegi
lewengke wik koyiweki keleya.
11 Logo tamizeige Anoto Yisu ibendaga
yangalekta wazamiyabokki Kung Walekpek inigi
yungke yolu purik mabura Anoto Yisu ibendaga
yangalekta wazamiya mabokko Kung Walek pigi
inigi yungke yolubokko inigi korik ibengki piyeng
ngereke yangalektaweki keleyagi.

12 Tegi ini ne kiling Yisuyegi ngizi kumuli
puwili, ini keya nerau teni mabuwili korik
tonuguyengko keliyengki mizagi onowili. Kapura
Kung Walekpek tenigi yungke yolu legi teni
Anotogi Kung Walekpokko keliragi mizagiwili.
13 Purik tamizeige ini korik tonuguyengko ke-
liyengki kiriwei yolu purik mabura inigi kaz-

ing kumbekki Anotoyegi leweng ibengki. Kapura tamizeige ini korik inuguyengko keli piyeng kozang Anotogi Kung Walekpekki purago neneng ngelibene kelemi mabura ini kazing wik lewengke ngizi wik yolugi.

14 Purik yongkambanu Anotogi Kung Walekpokko kebangkela yolu puwili Anotogi yango keya marekngangwili.

15 Purik were kung tonuguwili Anotoyegi ibengwekkerik kazi mizimokko teni kebangkela. Kapura Anotogo teni Kung Walek pugubek yana logo pigi yango keya marekngangwili keleyiweki keya teni kazi mizimokka wila wazayiweki. Tegi pigi Kung Walekpokko mizagewiyege teni weik Anotoyegi, Peba, O Peba nogobek, meiyagirikki kazi ono.

16 Anotogi Kung Walekpokko kung tonugubekyegi wameik panu kozak meirik teni Anotogi yango keya marekngangwili mei.

17 Teni pigi yango keya marekngangwili keya teni nak nak Anotogi marek kalogolibek mizawili legi Anotogo teni nak nak mandik kalogoli watabi pugu yanagi piyengka weiyagibek keleya. Keya teni kemenak Kilisi kiling mandik kalogoliwili mizawili legi Kilisigi mowiya piyendau teni Kilisi kiling kemenak weiyagi, purik teni Kilisi kiling ngangang wageli mabilik teni pi kiling kemenak ngaiwak pugurik weiyagi.

18 Nogo wameik kumulirik tonugu ngabelakpekke pelege kuneng wageli piyeng paka ngalege kalike Anotogo teniyegi ngaiwak yanagi purikki pangka ono.

19 Watabi Anotogo keremiza piyeng mabiyeng
wangki wok Anotogo ngezebekki yango keya
marekngangwili ibendaga wik koyimagiweki
yangalekta wazayagi pokki ngai yelili mizara
yolu.
20-21 Purik Anotogo Aram kaile mizarikki
keriyawekke watabi pugu keremiza piyeng
mabiyeng sok sagiyeng sawiya. Logo pura
Anotogo keremiza piyengko sawiyara ono,
kapura Anotogo sawiyara. Kapura Anotogo
keremiza piyeng mabiyeng wok nakka Anotogo
watabi pugu keremiza piyeng mabiyeng sok
sa nelegi pugu yaliya wazayagi logo piyeng
Anotogi yango keya marekngangwili kiling
Anotogo kazing watabi nayengkorau wigira
ono, ngaiwaktikku kola logo pugu yani pumok
weiweki wilekpek keya yuke yolu.

22 Ngabelakpek mabokko kaileyeng lewage-
larikka wizageya kayimi perik yongok mandik
waziweki sulu kilisi logo ngai nguk kai kang keya
mizi kanda weik mandik waziyi puwili kelik ngai
nguk kaiyageyara, Anotogo watabi mabiyeng
ngereke wik keremizi puwekkegine purik teni
iwaka.
23 Kapura ngabelakpek ngezebek ngai nguk
kai yagenda ono, tenirau yenge teni makngezegi
yungke kuneng tonugu wageli piyengka wila
wazayiweki teni ngai nguk kisi. Keya Anotogo
Kung Walek pugubek teni were yeik yana ko-
pong teni kalike pugu yeik yanagi piyeng weiyagi
purik teni iwaka. Tegi tenirau wangki wok Anoto
ngezebokko teniyegi, Ini negi yango keya marekn-
gang panuwili mena nogo negi marek kalogoliwili

keleya puwili yani piyengka ini yaniweki mena koli, yeiyagibokki teni yuke. Logo puwekkerik teni korik wik kemegeme mizagi ono keya ibengki onowek weiyagi.

24 Purik tonugu keriyagi langai ono piyengki tonugu wilekpek keya ngai yuke koyima purikku mizagewiyege Anotogo teni yaliya wazaya, kapura tamizeige tonugu ngai yuke yolu piyeng tonugu pakeliyeng mabura purik teni ngizi ngai yuke koyinda ono. Purik tak watabi pugu wireyaugu pakeli piyengki ngereke talikwekke lewagi miza legi ngai yuke yolubek?

25 Kapura tamizeige tonugu keriyiweki wilekpek keya ngai yuke yolu piyeng tonugu pakeli onoyeng mabura teni keriyagirikki kelegelemokko tenigi ngai yuke yolu pura kozangki.

26 Kazing mabilikmekke Anotogi Kung Walekpokko kanda teniyegi saweli purik tenigi ngizi kumuli Anotoyegi pura kozang ono legi. Keya teni Anotoyegi pangka waberek mizagirik kang tamekke mizagi mizi kopong Anotogi Kung Walekpek ngezebokko tenigi wiyeke ngago yenge yungke panu tonugurau kozak kisagi onorago Anotoyegi nguk mei.

27 Keya Anoto tenigi wilek kangyengki yungke pakelibok Kung Walekpokko kumuli pura pugu iwaka, purik Kung Walekpek teni Yisugiwiligi wiyeke Anoto kiling kazing Anotogo kelimekke piyau ngagozakka mizi legi.

28 Keya teni Anotogo keli puguragi kiriwei iza puwiliyegi lewagela piyeng Anotogo weiya

logo teni piyegi keli puwiligi wazono koyagiragi
wiyeke kowiti purik teni iwaka.
29 Anotogo yongkambanu koka solowekka iza
puwili kemenak ngezebekki Marekpek kelikweki
sawiya. Pugu pilik miza purik pigi Marekpek
pigi yango keya marekngang puwiliyaga kalogoli
panubek miziweki.
30 Logo Anotogo yongkambanu iza puwili pugu
ngago yeiya. Keya pugu ngago yeiya puwili
pugu ngezebek kiling pangka wazaya. Keya pugu
ngezebek kiling pangka wazaya puwilirau pigi
ngaiwak yemane purik kelikta weibene keleya.

31 Tonugurau watabi wazono pilik piyengkirau
ngago nayeng kisagi langai ono. Tegi teniyegi ngai
mizi puwiliyegirau teni wilek ngelek kumuli ono,
purik Anoto tonugumekke legi.
32 Pi pigi Marekpek miza warara wiziya ono,
segeya mamokki wiyeke ibeng sibene kelemiya.
Logo pugu pigi Marekpek tenigi wiyeke yeik yana
mabilik watabi mabiyendau pugu teniyegi yeik
yanagi purik nogo iwaka.
33 Anoto ngezebokko pugu iza puwiliyegirau
watabi kokowa nayeng miza onowili yei legi
nakkorau puwiliyegi ngagoyeng yowagi ono.
34 Takko teni kaile mizawili logo ngangang
weiyagiwili kaiyagi? Kilisigu? A'a'. Purik pi
tenigi wiyeke kaile miza logo ngereke wik yan-
galektabek. Keya pi weik perik Anotogi mele
ngaigezikke mogosa logo tenigi wiyeke Anotoyegi
nguk meiyageya.
35 Tegi takko lemeng namek teni keya Kilisigi
keli teniyegi puragi libulibu wiyagi? Tamizeige

kuneng teniyegi lewa piyeng ma watabi nayen-
dau pangka mizagi langai ono, ma Yisuyegi
wiyeke nakko ngangang keleyi, ma yagasi, ma
watabiyengki yeik, ma nawiligu watabi nayengko
teni yeliweki mizi, ma teni yela logo ibeng purik
tonugu Kilisigi keli teniyegi pura weik teniyaga
koweige mizagi, ma talik? A'a', piliktau ono.
36 Kapura Kilisigi wiyeke kunengyeng teniyegi
lewagelagi Kapiya Walektikku pobilik kai pelik,

Nigi wiyeke wok mabiyeng yombanuwiligu
teni yeliweki keleyi, yongkambanuwiligu
teniyegi keleyirik liyeng memeng nagiweki
yeliweki iza orowei kang puwiliyegi keleyi
pilik teniyegi keleyi. *Ingi Sam 44:22*

37 A'a', yaka kuneng paka pilikyeng lewagela
kele kapura teniyegi kelibokko teni piyeng
mabiyengki lewege panu mizibene teniyegi
saweli.
38 Purik nogo iwaka, watabi nayengkorau teni
keya pigi keli puragi libulibu wiriyagi ono.
Ibengki pura keya wik yolu puragorau pilik
mizagi ono. Angelawili ma kawere kungwili
ma kerewawiligurau ono ma kozang nalangai
nalangai yolu piyengkorau Anotogi kelira
koweige wara wiziyagi ono. Ma yokopekke
mizagi piyeng ma wangki wokpokkorau mizagi
pilik piyeng mizagi ono.
39 Ma paka ngilumbekke ngalege, ma yenge wiz-
ambekke yenge yungke panu puriktau, watabi
nayengkorau Anotogi keli Kilisi Yisu tenigi Yemiz-
ibokko teni iwaka sibene keleyi puraga iza wara
koyagi ono.

9

1 Nogo kai pera wameiktago, ne ngaigu kai
ono, purik ne Kilisigibek legi. Ngago kangka no-
gobekke Anotogi Kung Walekpokko ngai purago
kairik ne ngaigu kai yagenda ono kai.
2 Nogo ngabelak nogobekkawiliyegi yalek ke-
lirik yemane panu keya puwiliyegi wiyeke yenge
ya nogoraga ngangang kelageya mizi. Ne Yuda
ngabelak nogobekkawiliyegi kozak kai.
3 Tamizeige Anotogo ne wezaneli keya
Kilisiyaga ne keke yolu mizi purikku puwili
Kilisiyegi iwaka sibene puwiliyegi sawelagirik
pangka mabura ne wilik mizagi.
4 Isileiliwili Anotogo izawili. Anotogo puwili
Anotogi marekngang kalogoliwili keleyawili,
ngaiwak yemane pigi purik puwili kiling sanga
miza, pugu puwili kiling ngago silok tiya piyeng
keya pugu puwiliyegi Mosego lo lende miza
piyeng yana. Pugu puwiliyegi puwiligu piyegi
kazing ngizi piyegi ya kumulagimekke waligeleya
keya pugu puwiligi mizagi sawiya piyeng pugu
ngelagi ono, wameik mizagi yeiya.
5 Puwili Yudawiligi mangowiliyagawili keya
Kilisiyegi keriyiwekkerik yombanu yeikwiligi
kangmekke pi yeligagang puwiligimekkabek.
Kapura Anotogi kangmekkerik pi Anoto keya pi
watabi mabiyengki ngaibek legi teni yombanu
mabuwili yeik pugura yongolok meiyageyaweki.
Wameik panu.

6 Nogo kai perik Anotogo ngago sawiya pura
kawiye kai yagenda ono, purik Isileiliwiliyaga

lewagela puwili mabuwili Isileili Anotogiwili ono,
purik mabuwili Kilisiyegi ngizi kumuli ono legi.
7 Ma Abalamgi yango keya marekngang puwili
mabuwili Anotogi yango keya marekngang
panuwili ono. Anotogo Abalamyegi pelik meiya,
Nigi yelibungangwili Isakyaga lewagelagi, meiya.
Genesi 21:12
8 Purik pelik kai yagenda, Abalamgi marek Ismail
kazing korikwekkimekki kiriwei wazamiyabokki
yango keya marekngangwili Anotogi yango keya
marekngangwili mizagi ono, segeya Abalamgi
marek Isak Anotogo sawiyaragi kiriwei waza-
miyabokki yango keya marekngangwili Anotogi
yango keya marekngang panuwili yeiyagiwili.
9 Anotogo Abalamyegi ngago sawiyaragirik pelik
meiya,
Wok nogo sawiyabokko ne yogi logo kozang no-
gobekki walimizagi logo Sera mandik nak
wazamiyagi. *Genesi 18:10,14*
10 Logo Anotogo Abalamgi marekyauyaga wa-
menak miza. Keya Anotogo sawiyara mabura
keke ono, pugu mabilik Isakki marekyauyaga wa-
menak miza. Purik Rebekagi marekyaugi man-
gobek wamenak logo pok tenigi yelibu kokabek
Isak.
11-12 Rebekagi marekyau ngoluk waziyi nangai
keya kaile mizi keya wazono mizi nangai wizigeya
Anotogo Rebekayegi pelik meiya,
Mandik kalogoli nugubek mandik kalike
nugubekki kulengke yolugi. *Genesi 25:23*
Anotogo pilik kaiya purik pugu mandik kalike-
bek miza purik ngezebokko sawiyaraga lewage-
labek legi walimiziweki. Anotogo nak mizi keya

nak yeik, miza purikki solorik pugu sawiya pura.
Piyaugu miza keya nayengki wiyeke Anotogo nak
mizi keya nak yeik miza ono, segeya pugu sawi-
yararikki wiyeke.
13 Pilik miza pura Kapiya Walektikku pobilik
kaiya puragi kiriwei,

Nogo Yakop miza keya Isau wezamiya. *Malakai 1:2,3*

14 Yongkambanu nawiligu kozang kisagirik An-
oto yewizekkazek mizibek kisagi kapura purik
ngizi ono.
15 Purik Kapiya Walektikke Anotogo Moseyegi
pelik meiya,

Nogo wazono kelemiyagi kelibokyegi ne wazono kelemiyagi, keya nogo yalek mizagi kelibokyegi ne yalek mizagi, meiya. *Ekosora 33:19*

16 Togo Anotogo nawili izi keya nawili yeik mizi
purikki solorik puwiligu keli ma puwiligu mizi
piyengki ono, segeya Anotogo yalek miziweki keli
legi.
17 Purik Kapiya Walektikke Anotogo Peroyegi pe-
lik meiya,

Nogo ni Isip lemengki King Ngai wazani purik peyaugi weraga, nara, nogo niyegi keleniyagi purago kozang negi pura mamokyegi waligeleyiweki keya nara, yongkambanu ngabelakpekke koyi kambeli puwili mabuwili neyegi langai iwaka sibene keleyiweki, meiya. *Ekosora 9:16*

18 Togo tamizeige Anoto nakyegi yalek mizagi keli
purik yalek mizi penangai keya tamizeige pugu

nakki kangkabek kingyeng kelik kozang wizeibene keremiziweki keli purik keremizi penangai.

19 Iniyaga nakko neyegi pelik nguk neiyagi, Anoto nakki kangkabek kingyeng kelik kozang wizeibene keremiziweki kelibek legi ngereke ngenangki pi pokyegi ngagoyeng yowi? Takko Anotogi kelira ngela melagi, neiyagi.
20 Togo nogo pilik kanga meiyagi ni ngenangaibek legi ni Anotoyegi ngago wageliwei mizi. Ni yeik yombanu yeik ngizigu. Kaimi narago yombanu pi keremizabekyegi ni ngenangki ne pelik keremiza, meiyagi ono.
21 Ini iwaka, yombanu kaimiyeng keremizibok keli ngezebekkiragi kiriwei ngabelaktikki yawe mizi purik pangka, logo tamizeige pugu keli purik kaimi neyau keremizi, logo wazono panu pura wok miza nagi pilik piyengki miza nagira keya nara wok mabiyeng miza nira.

22 Anotogo mizarik mabilik miza. Pi keli ngezebekkiragi kiriwei sisik pugura kaileyengki wiyeke walimizi keya kozang puguragi yongkambanuwili iwaka sibene keleyi purik pangka. Tegi pugu sisik puguraga ngagozak keleya logo neneng ngelagi langaiwili kowitibene pi yelakkelek yuke yolu.
23 Keya ngereke ngaiwak yemane pugu teni yemane panu yana purikkirau teniyegi walimiziweki mizi purik pangka. Anotogo yalek pugurik walimiza purik teniyegi keya ngaiwak pugurik weiweki kangkere keleya puwili teni.

24 Purik yongkambanu pugu ngago yeiya puwili
teni logo teni nawili Yudawili keya teni nawili
Yuda onowili logo pura
25 Anotogo Kapiya Walektikke yungke Osiyago
kapiya lende mizarikke pelik kaiya poburagi kiri-
wei,
Yongkambanu negi ono puwili nogo nogowili
kaiyagi keya ngabelak nakkiwili nogo kela
ono puwili nogo keliwili, yeiyagi. *Osiya 2:23*
Keya Osiyago pobiliktarau kai,
26 Keya Anotogo, Ini yongkambanu nogowili ono,
yeiya pulogo Anoto wik yolubokko puwili
pigi marekngangwili yeiyagi. *Osiya 1:10*
27 Koka walaka panu Isayago Yudawiliyegi langai
kek ngaungaumek kiling pelik kaiya,
Yudawili kainging wizambekke ngezege yolu
piyeng kelik logo sangkelagi ono kele
kapura puwiliyaga yeik mele sangkela
nawili Anotogo yaliya wazayagi.
28 Purik Yemizibokko nguk namizi Yuda
yongkambu ngabelak Isileilibekkewili ngagozak
keleyagi logo pulaga pugu mizagi kaiya pura
kemenak mizi penangai, kai. *Isaya 10:22,23*
29 Isayago koka kaiya mabilik,
Tamizeige Yemizibek kozang mabiyengki man-
gobokko teni Yudawiligi koloyakamandik
nawili wezaya ono kesak teni yereng ko-
rowali Sorong keya Komola piyaugu yeik
sawiya pilik mizi kak. *Isaya 1:9*

30 Nogo kai purik peliktikki, Yuda onowili
ngezewili Anoto kiling pangka wazayiweki miza

onowili, puwiligu Anotoyegi ngizi kumularikku
Anotogo puwili ngezebek kiling pangka wazaya.
31 Kapura Yuda Anotogo iza puwiliyegirik puwili
kazing ngezewili Anoto kiling pangka wazayagi
namekke welageya koya kapura pilik namek
yolok ngela ono.
32 Nangki puwili pilik namek wela ono? Purik
puwili ngizi kumula purago Anoto kiling pangka
wazayagi miza ono, segeya puwili puwiligu wa-
zono mizi piyengko Anoto kiling pangka waza-
yagi mizara koya. Logo Yisuyegi ngizi kumuli
purago teni Anoto kiling pangka wazayi ka-
pura Yudawiligu Yisuyegi kiyebuk miza kopong
puwili king yombanuwili natengka walibene ke-
leyibokka natengka wala.
33 Mabilik Kapiya Walektikke pobilik kai pelik,

Keriyi, ne Saiyong mei lemengke king nak wiyi,
king yongkambanuwili natengka walibene
keleyagi nak kapura yombanu piyegi ngizi
kumulibok yeik ulak ngizi kumulagi ono,
kai. *Isaya 8:14; 28:16*

10

1 Ini ne kiling Yisuyegi ngizi kumuli puwili
ne pobokko yenge ya nogoragi yungka kelirik
Yuda yongkambanu neyaga puwili Anotogi kaz-
ing yombanu yaliya wazayi pumok kolok uliweki
keli. Ne puwiligi wiyeke Anotoyegi kozang panu
waberek mizi.
2 Ne puwiliyegi iwaka legi nogo puwiliyegi lan-
gai pelik kai, puwili Anotoyegi yawe mizagimokko

tarikke keya miziwili kapura puwili Anotogi kazing puluwengki kiyebuk legi puwiligu tarikke keya mizi pura yeik ulaktikku.

3 Puwili Anotogo kazing yombanuwili ngezebek kiling pangka wazayi pumokki puwili ngaungaugu kiyebuk miza logo ngezewiligu kazing lo Mosego lende miza piyengko puwili Anoto kiling pangka wazayagi namek keremiziweki miza logo puwili Anotogi kazing lewengke kiliya ono.

4 Yudawiligu puwiligi kazing were loyengki kiriwei panu mizi purikku Anotogo puwili pi kiling pangka wazayagi miza pumok Kilisigu kayimarikku puwiligu pilik kumuli pura yeik sa wazamiya. Logo piliktikki kandik Anotogo yombanu Kilisiyegi ngizi kumuli puwili ngezebek kiling pangka wazayi.

5 Kazing loyengki kiriwei mizirikku Anoto kiling pangka wazayi pumokkirik Mose loyeng melabokko pelik kai,

Yombanu lo Mosego lende miza piyengko miziweki kai piyeng mabiyeng mizibok Anoto kiling paka ngalege wizagomagi, kai. *Lebitika 18:5*

6 Kapura kazing Kilisiyegi ngizi kumulirikku Anoto kiling pangka wazayi pumokkirik Anotogi Kapiya Walektikku pelik kai,

Ni makngezeyegi takko paka ngalege kangki kai nagani, kai. *Utoronomi 30:12*

Purikku kai purik takko tenigi wiyeke Kilisi paka ngalega miza orowei lewagi kai yagenda.

7 Keya Mosego pobiliktarau kai,

Ma ni makngezeyegi takko yungu yenge yungke kambelirikki kangki kai nagani, kai.

Utoronomi 30:13
Purikku kai purik yombanu Kilisi yenge ibengwiligi iga miza orowei yabekkeyagibek tak kai yagenda kapura nakkorau pilik mizagi ono purik Kilisi ulogo paka ngalega kayima keya ulogo ibendaga yangalekta.
8 Keya Mosego piyengkirau pelik kanga kai,

Anotogi ngagora iniyegi mereke yolu puloge mena kili inuguyengko ne puragi ngizi kumuli kisi logo ya inuguyengke wiyi, kai.
Utoronomi 30:14
Anotogi ngago pura ngago Yisuyegi ngizi kumuli logo ini yaliya wazayiweki tonugu kozak kisi pura.
9 Purik tamizeige nazuwagawiligi wirege kili ni makngezegirago, Yisu Yemizi nogobek, kai keya yenge ya nuguraga Anotogo pi ibendaga yangalekta wazamiya purikki ngizi kumuli mabura Anotogo ni yaliya wazaniyagi.
10 Purik ya nugurago ngizi kumulirikku Anotogo ni ngezebek kiling pangka mizi, keya nazuwagawiligi wirege kili ni makngezegirago, Yisu Yemizi nogobek, kai puwekke Anotogo ni yaliya wazaniyagi.
11 Kapiya Walektikku pelik kai,

Yombanu piyegi ngizi kumulibok yeik ulak ngizi kumulagi ono, kai. *Isaya 28:16*

12 Pilik kai purik mabuwiliyegi kai yagenda, purik Anotogo kazing menalikmekke Yuda keya Yuda ono puwili mabuwili yaliya wazayi. Purik Anoto Yuda keya Yuda ono puwili mabuwiligi Yemizibek keya Anotogo yaliya wazayibene nguk

mei puwili Anotogo yaliya wazayiweki keli keya
pugu pangka yaliya wazayagi.
13 Purik Kapiya Walektikku pelik kai,

Yemizibokko yombanu piyegi pugu yaliya waza-
mibene nguk meibok yaliya wazamiyagi,
kai. *Jowel 2:32*

14 Kapura tamizeige puwili piyegi ngizi kumuli
ono mabura puwili piyegi nguk meiyagi langai
ono. Keya tamizeige puwili ngago piyegi langai
puragi kerewiya ono mabura puwili piyegi ngizi
kumulagi langai ono, keya tamizeige ngago pura
kozak yei ono mabura puwili kerewiyagi langai
ono.
15 Keya tamizeige Anotogo ngagora orowei
mizagi nawili wezayeli ono mabura ngagora
kozak yeiyagi langai ono. Purik Kapiya Walek-
tikku pelik kai,

Ngago wazonora orowei lewawili lewa purik wa-
zono panurikku, kai. *Isaya*
52:7

16 Kapura Yuda mabuwili ngago wazono pura
weiya logo ya puwiligiyengki wiya ono. Isaya
Anotoyaga ngagoyeng weiya logo kozak kisa
puwiliyaga nakko Kapiya Walektikke ngezebokko
kapiya lende mizarikke Anotoyegi pugu pelik
meiya,

Yemizibek, nakkorau ngago towagi puragi ngizi
kumuli ono, meiya. *Isaya 53:1*
17 Togo yombanu nak ngagoragi ngizi kumulagi
mabura were ngago puragi kerewiya logo. Keya
yombanu nak ngago puragi kerewiyagi mabura

nakko ngago wazono Kilisiyegi langai pura were kozak meiya logo.

18 Kapura ne Yudawiliyegi langai kumuli. Puwili ngago wazono Kilisiyegi langai puragirau kerewiya ma yeik miza purikki? Ei, puwili wameik ngago wazono Kilisiyegi langai puragi kerewiyawiligu, purik Kapiya Walektikku pelik kai,

Ngago wazonora oroweiwiligi kiliyengki ngabangamek yongkambanu nga-belakpekkewili mabuwiliyegi kuna logo ngago wazonora yongkambanu ngabelakpekkiwili mabuwili kerewiya, kai. *Ingi Sam 19:4*

19 Ne ngereke mawinda kumuli. Yudawili ngago wazono puragi ngizi iwaka sa ma talik? Ei, puwili iwaka sa keya Mose ngezebokko puragi were kangkira mela yo mela,

Ne Anotogo ini Yudawiliyaga onowili ngago nogoragi kerewiyiwili izagi logo ini piliktikki keriya logo puwiliyegi yagolok mizagi. Ne Anotogo puwiliyegi wazono mizagi logo purikku mizagewiyege ini Yudawili yongkambanu inugu kangkayendau onowili kisi puwiliyegi sisik mizagi. *Utoronomi 32:21*

20 Keya kalike Isaya kozang sara wizimowei Yuda onowiliyegi langai pelik kaiya,

Ne, Anotoyegi welageya koya ono puwiligu neyegi keriya keya ne, Anotoyegi kisa onowiliyegi ne wiriya, kai. *Isaya 65:1*

21 Keya Yudawiliyegirik Isayago pelik kaiya,

Ne Anotogo puwili kiling melegulang miziweki keli wilibek, kapura puwili yongkambanu nagerewiyi mizi keya ngago wageliwei miziwili, kaiya. *Isaya 65:2*

11

1 Togo ne pelik kai, Anotogo yongkambanu puguwili Yudawiliyegi kezanga yana ma? A'a', pugurau pilik mizagi ono. Purik ne makngezerau Yuda Isileiliwiliyagabek, keya ne Abalamgi mareknganggwiliyaga nak, keya Peniyamigi ngaimekkabek.

2 Anotogorau Yuda pugu koka solowekka iza puwiliyegi kezanga yana ono. Kapiya Walektikki wale narikke yungke Ilayago Anotoyegi Yudawiliyegi langai pelik kozang meiya purik ini iwaka,

3 Yemizibek, puwiligu nigi yombu niyaga ngagoyeng weiya logo kozak kisawili yela keya puwiligu alata nuguyeng topela mela. Ne wamenak niyegi ngizi panu yolu logo puwili ne neliweki mizi. *1 King Ngaiwili 19:10,14*

4 Pulaga Anotogo ngago pera Ilayayegi kanga meiya to mela,

Nogo ne makngezegiweki yombu melenazik keya nazikka neyau tausenbekke tikinda, anoto ikuyogorik Pal meibekyegi inge laliyi keya ya kumuli mizi onowili iza wara. *1 King Ngaiwili 19:18*

5 Mabek pewekkeriktau mabilik wizinda, waze Yuda mabuwili Anotoyegi kezanga mana ono, yeik Yuda mele sangkela nawili Anotogi wazono

tonugu weiyagi langai ono pugu yani purago
mizagewiyege Anotogo puwili iza.
6 Anotogo nawili izi keya nawili yeik mizi purikki
solorik puwiligu wazono mizi piyengki ono,
segeya Anotogi wazono tonugu weiyagi langai
ono pugu yani puraga. Purik Anotogo puwiligu
watabi wazono mizi piyengki wiyeke iza kesak
Anotogo wazono puwiligu weiyagi langai ono
pugu puwiliyegi yani pura waligeleyi kak ono.
7 Togo Yudawili puwiligu wilekpek keya weli
piyendau puwiligu keriya ono purik tonugu
pakeli. Puwiligu welarik kazing Anoto kiling
pangka wazayagi pumokki. Kapura Yuda mele
sangkela Anoto ngezebokko iza puwili kazing
pumok keriyawili kapura nawili kazing pumokki
kerangangyeng waliya.
8 Purik Kapiya Walektikku pelik kaiya purikki
kiriwei,

Kazing kumbekki lewengke Anotogo kangka puwiligiyeng iwek kola wazaya logo walakarikka wizageya kayima yokopekke perik wire puwiligiyengko Anotogi yawe miziyengki pakelagi langai ono keya kerangang puwiligiyengko Anotogi ngago ngizira kerewiyagi langai ono, kaiya pilik. *Utoronomi 29:4*

9 Keya Tawitigu Kilisiyegi kiyebuk miziwiliyegi
langai pelik kaiya,

O Anoto, ngeragi yemane puwiligu miza nageya koyimowei niyegi keremareke mizi piyengko wakula watawili kebangkeli piyengko mizi pilik puwili kebangkeli pani logo puwili ngangang yaniweki.

Yombanu nakko kimbekki ngalega natenda
wala logo kawiye wali pilik puwili kawiye
wali pani logo puwili ngangang yaniweki.
10 Keya wire puwiligiyeng keriya nelegi wire
puwiligiyeng kusa koyi pani. Keya kezanga
puwiligiyeng kuneng puwiligiyengko law-
iliweki wok mabiyeng keleyageya koyimi
pani, kai. *Ingi Sam 69:22-23*

11 Togo ne pelik kai, Yudawili Anotogi ngago wazono Kilisiyegi langai puragi kiyebuk mizirikki wiyeke Anotogo puwili kemenak wezayela ma talik? A'a', piliktau ono. Purik puwili Kilisiyegi kezanga manarikki wiyeke Anotogo wik koyimagira Yuda onowiligu weibene yana logo Yudawili puwiliyegi yagolok mizibene keleyiweki.

12 Yudawiligu Kilisiyegi kezanga manarikki kandik wazonora yongkambanu ngabelakpekkewili mabuwiliyegi wiriya keya Yudawiligu Kilisiyegi kiyebuk mizarikki kandik Kilisi Yuda onowiliyegi wiriya legi wangki Yudawiligu Kilisiyegi kemenak koli kelemi puwekke wazono kolokngagono panu ngabelakpekke wiriyagi.

13 Nogo kaiweki mizi pera ini Yuda onowiliyegira. Ne Anotogo ngago pugura ini Yuda ono puwiliyegi kozak yei kangweki nizabek, legi nogo kumulirik yawe negi pura yemane panurago.

14 Logo kazing pilikmekke nogo ne makngezeyagawili Anotogo ini yaliya wazaya purikki yagolok mizibene keleyagi logo puwili Anotoyegi kowitagi logo pulaga Anotogo puwili yaliya wazayiweki.

15 Anotogo Yudawiliyegi kezanga yanawekkerik wiregawere pugura Yuda ono puwiliyegi yana logo puwili weik Anoto kiling ya wamenara wazaya. Kapura Anotogo wiregawere pugura Yudawiliyegi yani puwekkerik puwili ibendaga ngereke wik yangalekta nobiyeng mizagi.

16 Purik pelik, tamizeige ini ngeragi yawe wikleiga solo panuyeng waberek miza logo Anotoyegi mani puwekkerik Anotogi wazonora yawelei mabuleigi pangka sagi, keya tamizeige ni yengelei naleige puliliyeng ngeriyawekke yengelei pulili piyeng Anotogiyeng kaiya mabura kalike yengelei mele lewa piyeng keya yengelei wilek lewa piyendau Anotogiyeng. Kazing mabilikmekke Anotogo Yudawiligi mangowili pigiweki iza legi kalike puwiligi yango keya marekngang puwilirau Anotogogi. Logo kalikewekke Anotogo wiregawere pugura Yudawiliyegi langai pakela yo melagi.

17 Nogo ngago saweliwei nara kozak yei pei. Yuda yongkambanuwili ngoyei ngeriya pumorok kelikwili. Keya ini yongkambanu Yuda ono puwili ngoyei ngezemerek lewa pumorok kelikwili. Logo Anotogo ngeriya pumorokka mele nayeng ngela logo keke wiya. Pulaga yengelei ngezemerek lewa pumorokka mele nayeng ngela logo ngeriya pumorokki wandikke sawela wazamiya. Logo ngoyei ngeriya ono pumorokki mele purik kiling ngoyei ngeriya pumorokki mele puriktau mabiyau ilumbek ngoyei ngeriya pumorokki puliliyengka wei. Logo Yudawiligi mango puwili ngoyei ngeriya

pumorokki puliliyeng kelikwili keya ini Yuda
ono puwili ngoyei ngezemerek lewa wizigeya
Anotogo kira logo ngoyei ngeriya pumorokki
wandikke sawela pumorokki meleyeng kelikwili.
Mena ngoyei ngezemerek lewa pumorokki
meleyengko kozang siweki ngoyei ngeriya
pumorokka ilumbek wei mabilik ini Yuda ono
puwili Anotogo Yuda puwiliyegi kozang yana
puraga ini wei.
18 Togo ini Yuda onowili Yuda Anotogo yen-
gelei mele wezayeng ngela puwiliyaga lewegewili
mizi nagani. Ini lewegewili mizagi nariktau
ono kani. Kumulizo, inugu yengeleimerekki
puliliyeng kozang kelemiyagi ono kani kapura
yengeleileige puliliyengko ini kozang keleyagi.
19 Kapura iniyaga nawiligu pelik kisagi, Ei,
kapura teni saweliweki yengeleileigi meleyeng
ngela.
20 Ei, pura ngizirago. Puwili Kilisiyegi ngizi
kumuli ono kopong puwili Anotogo piyaga ngela
mela. Kapura ini Kilisiyegi ngizi kumuli kopong
ini pi kiling sawela. Tegi ini lewegewili mizi
nagani, segeya waberek panu.
21 Purik tamizeige Anotogo Yuda nawili
Yisuyegi ngizi kumuli ono kopong piyegi sawelara
koyibene keleyagi ono mabura pugurau wameik
ini Yuda ono puwili Yisuyegi ngizi kumuli ono
kopong piyegi sawelara iza wara koyagi ono.
22 Anoto wazonobek keya ngai mizibek
purik tonugu keriyi. Pi Yuda ngizi kumuli
ono puwiliyegi ngai mizabek kapura pi iniyegi
wazono mizibek. Keya pi iniyegi mawiyarekka
wazono mizi penangai tamizeige ini wazono

puguragi kiriwei yolu purik mabura. Kapura tamizeige pilik ono mabura pugu Yuda ngizi kumuli ono puwili ngezebekyaga ngela mabilik inirau ngezebekyaga ngela melagi.

23 Keya Yudawiliyegirik tamizeige puwiligi ngizi kumuli ono pura wiya logo Yisuyegi ngizi kumuli mabura Anotogo puwili ngezebekyegi sawela wazayagi, purik Anoto puwili sawela wazayagi langaibek.

24 Purik ini Yuda ono Yisuyegi ngizi kumuli puwili ini yengelei ngezelei lewa puleigi mele ngela piyeng kelikwili logo pulaga ini yengelei wazono ngeriya puleigi sawela wazaya. Yuda Yisuyegi ngizi kumuli ono puwili yengelei wazono ngeriya puleigi mele ngela piyeng kelikwili logo Anotogo yengelei wazonoleiga mele ngela piyeng ngereke panga yengelei panuleigi sawela wazayiwekirik piyegi yawe yemane onogi, puwili Yisuyegi ngizi kumuliwekke.

25 Ini ne kiling Yisuyegi ngizi kumuli puwili, ngago liwik wameik nogo ini iwakaweki keli nara wizinda. Ini puraga iwaka mabura ini makngezego ini makngeze lewegewili mizagi ono. Ngago liwik wameik pura pera, Yudawili Kilisiyegi ngizi kumulagi purikki kiyebuk mizageyara yongkambanu Yuda ono Anotogo sawiya puwili mabuwili Kilisigu puwiliyegi ngai wizeibene kelemi puwekke Yudawili Kilisiyegi ngizi kumuliweki kelagi.

26 Logo Anotogo Yudawili kazing mabek kai pilikmekke yaliya wazayagi. Purik Kapiya Walektikku koka kaiya mabilik lewagelagi,

Puwili yaliya wazayagibek Saiyongka lewagi.
Keya pugu kaile mabiyeng Yakopgi
marekngangwiliyaga tumulagi.
27 Keya Anotogo pelik kaiya, Ngago nogo
puwiliyegi, Nogo kaile inuguyeng tumulagi, silok
tiya pura puwekke ngizi mizagi, kaiya. *Isaya*
59:20,21
28 Anotogi ngago wazono Yisuyegi langai puragi
Yudawili kiyebuk miza kopong Anotogo kezanga
yana logo piliktikki kandik Anotogo ini Yuda
onowiliyegi wiregawere yani. Kapura Anotogo
Yudawili iza purikkirik Anotogo ngoluk Yudaw-
iliyegi keli purik ngago Anotogo Abalam keya Isak
keya Yakop kiling silok tiya puragi weraga.
29 Purik Anoto watabi pugu yana piyeng yon-
goni onobokko ma ngago pugu iza puwiliyegi
pugu sawiyi piyeng ngeli onobokko. Tegi wok
nakka pugu Yudawili yaliya wazayagi logo ngizi
yongkambanu puguwili keleyagi.
30 Ini Yuda onowiliyegirik koka kang narage ini
Anotoyegi nagerewiyi miza kapura Yudawili An-
otogi wazonoragi kiyebuk mizawekkerik Anotogo
puwili segeya ini Yuda onowiliyegi yalek miza.
31 Keya mabek perik Yudawili nagerewiyi mizi
kapura wangki kalike wok nakka purik puwili
Anotogi yalek mabek ini Yuda onowiliyegi walige-
leyageya puraga weiyagi.
32 Purik Anotogo yongkambanu mabuwili
nagerewiyi mizi legi wigira wezawili keleya
logo pugu puwili mabuwiliyegi yalek pugura
waligeleyiweki.

33 Anotogi wazono tonugu weiyagi langai ono

pugu teni yani puragi yokolondik sangkelagi ono.
Kangka pigi watabiyeng sawiyibok yemane kani.
Pigi ngiziragi iwaka pura yemane panu kani.
Teni yombanuwiligurau pugu kumuliragi solorik
iwakagi langai ono. Tonugurau pugu kazing mizi
piyengki iwakagi langai ono.
34 Purik Kapiya Walektikku kaiya pelik,
Takko Yemizibekki kangkabek iwaka? Takko pi
waligelemiyagi?
35 Takko pi watabi nayeng mana logo pi mela yo
meliweki miza? *Isaya 40:13; Yop 41:11*
36 Pugu watabi mabiyeng keremiza keya pugu
miziyengko watabi mabiyeng yolu keya piyegi
wiyeke watabi mabiyeng yolu. Yongkambanu
mabuwili Anotogi yeikta wok mabiyeng yongolok
meiyageya koyimiweki. Wameik panu.

12

1 Tegi ini ne kiling Yisuyegi ngizi kumuli
puwili Anotogo kang kolokngagono teniyegi
yalek miza piyengki wiyeke ne inugu pobilik
miziweki ne iniyegi kelegele yei, Korik keya wilek
kang inuguyeng ini wik koyimowei Anotoyegi
opa wezarik mani. Keya korik keya wilek kang
inuguyeng mabiyeng Anotogi piyengki tiya mani
logo inugu mizi piyeng mabiyengko piyegi wilik
kagowinda manibene kelemi. Logo ini kazing
pumokko mizi purik mabura ini ya inuguyengka
Anotoyegi ngizi panu inge laliyi keya ya kumuli
yagenda.
2 Keya kazing ngabelakpekki piyengki kiriwei
mizi nagani kapura segeya Anoto wilek kang
inuguyeng kowita logo ngereke wilek kang wik

panuyeng yanibene kelemi logo ini Anotogo keli piyengki iwaka sa logo miziweki, purik pelik, ini wazono pura keya Anotoyegi wilik kagowing kelemiyagi pura keya Anotogi keli pangka panu puragi iwakagi.

3 Anotogi wazono nogo weiyagi langai ono pugu ngago pugura orowei miziweki nani puragi wiyeke ne ini mabuwiliyegi pobilik yei, Ini makngezeyegi ini lewege panuwili mizi nagani, purik ini makngeze talikwili miza purik ini makngezego iwaka, legi Anotogo ngizi kumuli yana piyengki pangka pangka ini makngezeyegi kumuli kunagirikki kai.
4 Korik tonuguwek wale wamenarik ono kapura wale kolokngagono panu logo piyeng narik yawe nara mizi.
5 Kazing mabilikmekke teni Kilisiyegi ngizi kumuliwili yongkambanu kolokngagono kele kapura teni Kilisi kiling sawelarikku Anotogo teni ngai wamenakmekke menalege wazaya logo Kilisigi korikwek meiweki logo teni nak nak yawe nara miziweki logo Yisu kiling sawela puwiliyegi saweliweki.
6 Togo teni mabuwiliyegi Anotogo wazono puguraga nak kangka nak keleya piyengki teni kiriwei miziweki. Teni nak kangka nak keleya legi tamizeige Anotogo iniyaga nak ngago piyaga weiya logo kozak kaiweki kangkabek nana mabura pugu tonugu Anotogi ngagoragi ngizi kumuli puragi kiriwei kozak kaiyagi.
7 Ma tamizeige Anotogo Yisuyegi ngizi kumuli nawiliyegi saweliweki kangkabek iniyaga nak

mana mabura pi puwiliyegi saweliweki yawe yemane mizagibokko. Ma tamizeige Anotogo nawili kapiya keleyiweki iniyaga nak kangkabek mana mabura pi puwili waberek kapiya keleye mei.

8 Ma tamizeige Anotogo nawiliyegi kozang yaniweki iniyaga nak kangkabek mana mabura nawiliyegi kozambek yane mei. Ma tamizeige iniyaga nak watabi kolokngagono Anotogo mana logo yawe pugura piyengka nayeng nazuwagawiliyegi yani pura mabura kumuli Anotogo keli pilik puraga kumula koyimowei keremungke yani. Ma tamizeige Anotogo iniyaga nak ngai keremiziweki kangkabek mana mabura pi yawe pugura pangka mize mei. Ma tamizeige yawe nugura nawiliyegi wazono keleyi pura mabura wilik kagowing kiling wazono keleye.

9 Nugu nakyegi kaile kumula wizimowei ikuyogoriktaga ne niyegi keli mei nagani, segeya nakyegi ya nuguraga ngizi panu kele. Kaile piyengki kumbak mizizo keya wazono piyengki kebangkelara koyizo.

10 Inigi Kilisi kiling sawela purikka ini ingini iwi wamenakkawili miza, legi ini nakko nakyegi ingini iwi wamenakkawiligu nakko nakyegi keli pilik kelizo keya nazuwagabekki yeikta yongolok meiyagi purikki wilik mizi.

11 Kiyebuk sende mizi nagani, yawe kozang mizi logo Anotogi Kung Walekpokko ini Yemizibekyegi yawe mizi nobiyeng keleyi pani.

12 Inugu Kilisi kiling wik koyimagi puragi wilekpek keya ngai yuke yolu purago ini wilik kagowinda yani pani keya kuneng inigi piyengka

kazi kang wak, segeya luwe kozang koyi keya
kang mabiyengke waberek mizi.
13 Watabi inigi piyeng yongkambanu Yisugi
watabi ngelek ono puwili kiling sanga mizi keya
nalaga lewa pilik puwiliyegi i nugumakka koli
keleyi.
14 Niyegi ngangang keleni ma kuneng nani
puwiliyegi Anotogo wazono keleyibene piyegi
nguk mei. Ei, puwiliyegi wazono keleyibene
mei kapura Anotoyegi puwili ngangang yanibene
nguk mei nagani.
15 Wilik kagowing mizi puwili kiling wilik
kagowing mizi keya ingkisi puwili kiling ingkisi.
16 Nazuwagawili kiling menalege wazono
yolu. Ini makngezeyegi ini nazuwagawiliyaga
lewegewili mizi nagani kapura yombanu
yeiktarau ono puwiliyegi mizi. Ini makngeze
kangka yemaneyeng kilingwili mizi nagani.
17 Tamizeige yombanu nakko niyegi kaile kaile
keleni mabura piyegi kanga kelemi nagani, keya
yombanu mabuwiligi wirege pangkara mizi.
18 Keya iniyegirik nazuwagawili kiling wazono
yolugi purikki yawe kozang mizi.
19 Keya ini negi kewengke puwili ini nakko kaile
kaile keleya puragi kanga keleyi nagani kapura
segeya Anotogo keriyi penangai mena wiyi. Purik
Kapiya Walektikke Yemizibokko pelik kai,

Kanga yanagi pura watabi nogoyeng legi puwiligu
kaile kaile keleniya piyengki kangayeng
nogo yanagi, kai. *Utoronomi 32:35*

20 Nakyegi kanga kelemi nagani, segeya Kapiya
Walektikku pobilik kai pelik mizi,

Tamizeige niyegi kaile kaile keleniyabok yagasi mabura ngeragi mane, keya tamizeige pi kai wik nagi keli mabura kai wik mane, purik nugu wazono pilik piyeng mizirikki pi keriya logo pugu miza puragi kendek mizi penangai. *Ngago yogong 25:21,22*

21 Keya kaileyengko ini kawiye walibene keleya nagani, segeya wazonorago kailera momanenda wiyibene kelemizo.

13

1 Teni mabuwili teniyegi ngai puwiliyegi panga kulengke mizagirikki kai. Purik waze yeik nakko ngaigi ono, Anotogo ngaiweki kelemiyabokko keke ngaigi. Purik ngabelakpekke ngai wizageya koyi kambeli puwili mabuwili Anotogo ngaiweki keleyawili.

2 Tegi yombanu ngaiwiliyegi nagerewiyi mizi puwili yombanu Anotogo ngai koyibene keleyawiliyegi nagerewiyi mizi yagenda logo ngaiwiliyegi pilik nagerewiyi mizi puwili ngaiwiligu ngangang yani logo Anotoyegirik purik pangkarikku.

3 Purik yongkambanu kazing kokowayeng mizi puwili ngaiwiliyegi kazi miziwili. Ini ngaiwiliyegi kazi mizi pilik nariktau onoweki kele ma talik? Mabura kazing pangkayengki mizi logo ngaiwiligu ini wazonowili yeiweki.

4 Purik ngaiwili Anotoyegi yawe miziwili logo ini wazono yoluweki saweliwili. Kapura ini kazing kokowayengke mizi mabura puwiliyegi kazi mizi. Purik kozang puwiliyegi kazing kokowayeng mizi puwili ngangang yaniweki yanabok yeik ulak yanabek ono. Puwili Anotoyegi

yawe miziwili logo Anotogi sisikta kazing kokowayeng mizi puwiliyegi waligeleyiwekiwili.
5 Tegi ini ngangang wagelagirikki kiyebuk mabura ngaiwiliyegi panga kulengke mizi keya kangka inuguyengka purik pangkarikku kai legi.
6 Keya mabiliktikki wiyeke ini ngaibokko takis wiyiweki kai piyeng wiyi purik ngai puwili yawe iniyegi ngaigi pura mizi puwekkerik puwili Anotoyegi yawe mizi yagenda.
7 Togo puwiligu yaniweki kisi piyeng yani keya puwiligu takis nalangai nalangai piyeng wiyiweki kisi purik mabura wiyi keya ngai mabuwiliyegi kerewiyi.

8 Nakyaga king nayeng yagong wei mabura piyeng yeik siweki nguk namizi weiya piyengki kangayeng mani. Kapura inugu yawe yeik sibene kelemiyagi onora nakko nakyegi kelagi pura, purik nawiliyegi kelibok Anotogi loyeng mabiyengkirau kemenak kiriwei miza wizinda.
9 Lo pobilik kisi piyeng yongkambu weiya puwili nigi kerekpu onobek ma nigi yongokpu onomele kiling iwek koli nagani, keya yombanu uli nagani, keya ngowei nagani, keya watabi nakki piyengki ngora keli nagani, keya lo mabilik nayendau logo piyeng lo ni makngezego ni makngezeyegi keli mabilik nakyegirau mabilik kelimo, kai puragi yungke yolu.
10 Yombanu nazuwagabekyegi kelibokkorau pugu kelibokyegi kaile kaile kelemiyagi ono. Tegi tamizeige ni nazuwagawiliyegi keli mabura ni Anotogi lo mabiyengkirau kemenak kiriwei mizi yagenda.

11 Ini watabi tonugu yaka kozak kela piyeng
mabiyeng mizizo, purik teng tonugu yolu pera
kaileyengko kola purik ini iwaka mena wire ngela
koyi. Purik wok tenigi ngabelakpekka iza orowei
paka ngalege kangkibek tonugu solo Yisu Kil-
isiyegi ngizi kumulabok kelik ono, weik mereke
panu.
12 Kaileyengko kusabanu ngai purik weik yeik
siweki mizi kang keya wok Kilisigi lewagibok
weik wangkoti lewa. Tegi teni watabi kusaba-
nurikki piyeng wiyiweki keya Anotogi watabi
kaileyengki ngai miziweki wilangkarikke wakiyi
piyeng wakiyiweki.
13 Teni yombanu wilangkarikkiwiligu koyagelik
teni wilangkarikke koyiweki. Teni kai nameli
keya mizi nagani, ma ngeragi yemane miza ni
keya kai nameli kang keya mizi piyengke kang
nagani, ma kaile yongkambu miza meli kang keya
mizi nagani, ma tenigi tepekke pangka onoyeng
mizi ma kerewiyi ma kozak kelagi langai onoyeng
kozak keli nagani, ma ngai mizi nagani, ma nakko
miziyengki ma nakki piyengki yagolok miza logo
waze sisik mizi nagani.
14 Kapura segeya tenigi Yemizibek Yisu
Kilisi melewangka wezarik wakiyi logo kazing
pilikmekke mizi purik korik inuguyengko keli
piyengki ini panga yungke kiliyagi ono.

14

1 Tamizeige yombanu nak ini Yisuyegi ngizi ku-
muliwili kiling saweliweki kai mabura piyegi koli
kelemi, pigi ngizi kumuli pura kozang ono kele
kapura. Pi kiling pugu pangkayeng keya pangka

onoyengki langai nalik kumuli piyengki ngago si
kela yongomo mizi nagani.
2 Pelik, wata nagi purik pangka ma pangka
ono miza purikki pi kiling ngago si kela yon-
gomo mizi nagani. Purik nugu ngizi kumula-
girik purikke ngangang narik mizagi ono kapura
yombanu ngizi kumuli pugura kozang onobokye-
girik pi watayendau ono yeik ngeragi yeikyeng ni
penangai.
3 Yombanu wata keya ngeragi piyeng mabiyeng
nibok yombanu wata ni onobokyegi yang
kaiyagi onobokko keya yombanu wata ni onobok
yombanu wata keya ngeragi piyeng mabiyeng
nibokyegi melebek yowagi onobokko, purik
Anotogo piyau mabiyauyegi keli.
4 Ni nangaibek legi ni nazuwagabekyegi mele-
bek yowi. Pi niyegi yawe mizibek ono pi An-
otoyegi yawe mizibek, logo pi pugu mizagiyengka
kawiye ma yeik miza purik watabi Anotogiyeng
kapura pi kawiye walagi ono, purik Anotogo pi
luwe wiziweki kelemiyagi langai legi.
5 Yongkambanu nawiligu kumulirik wok
nayeng Anotogi wirege yemaneyeng mizi keya
wok nayeng yeikyeng mizi. Keya nawiligu
kumulirik wokyeng mabiyeng Anotogi legi
wokyeng mabiyeng Anotogi wirege yemaneyeng
mizi. Pilik piyengkirik nak nak pugu kumuli pura
pangka panura mizi purik nangki wiyeke miza
purik ngezebokko iwaka.
6 Yombanu wok nayeng yemaneyeng mizibok
Yemizibekki yeikta yongolok meiweki mizibokko.
Keya yombanu wok mabiyeng Anotogiyeng miz-
ibok Yemizibekki yeikta yongolok meiweki miz-

ibokko. Keya kazing mabilikmekke yombanu ngeragi nalangai nalangai piyeng mabiyeng nibok Yemizibekki yeikta yongolok meiyagirikki wiyeke mizi, purik ngeragiyengki wiyeke pi Anotoyegi wazono mei yagenda. Keya yombanu ngeragi nalik nayeng nagirikki kiyebuk mizibok, Yemizibekki yeikta yongolok meiyagirikki wiyeke mizi logo pirau Anotoyegi wazono mei yagenda.

7 Teni Yisuyegi ngizi kumuliwiliyaga nakki yolu pura ngezebekkira ono keya ibengkiriktau ngezebokko ngai ono.

8 Teni wik yolu purik teni Yemizibekki wiyeke wik yolu keya teni ibeng puwekkerik teni Yemizibekki wiyeke ibeng logo teni wik yolu ma ibeng miza puriktau teni ngoluk Yemizibekkiwili.

9 Piliktikki wiyeke Kilisi ibeng sa logo ngereke wik yangalek meiya purik wik yoluwili keya ibengwiligirau ngaibek miziweki.

10 Togo iniyaga nakkorau ini kiling ngizi kumuli puwiliyaga nakyegi melebek yowagi ono keya ini kiling ngizi kumuli puwiliyaga nakyegi yang kaiyagi ono, purik teni mabuwili Anotogo ngagozak keleyiweki pigi wirege luwe koyagi.

11 Purik Kapiya Walektikke Yemizibokko pelik kai,

Nogo wameik panu kai, Wangki wok nakka purik mabuwili negi yungke kiliya wiriyagi logo negi wirege ingegereyeng laliyagi logo puwekke mabuwiligi kiliyengko neyegi ni Anoto ngagozak nogoragi kerewiyagibek kisagi, kai. *Isaya 45:23*

12 Tegi teni mabuwili nak nak pugu mizayengki Anoto ngagozaktaga kerewiyagibekyegi kozak

mei keya nangki piyeng miza miza purikki kozak meiyagi.

13 Togo teni nakko nakyegi melebek yowi mizi pumok wiyiweki. Segeya ini makngezeyegi langai melebek yowa logo tonugurau teni kiling ngizi kumuli puwili tonugu miziyengko puwili kaile mizibene keleyagi ono kisagirikki kai.
14 Ne Paulu Yemizibek Yisuyegi ngizi kumuli legi nogo kairik ne iwaka, purik watabi nayeng waze ngezeyeng kaile ono kapura tamizeige yombanu nakko ngizi kumulirik watabi nayeng kaile mizi mabura watabi piyeng piyegirik kaile.
15 Tamizeige nugu ngeragi niyengko mizagewiyege ni kiling ngizi kumulibok kuneng mani mabura nugu mizi purago walimizirik ni weik mawinda piyegi keli ono. Kilisigu yombanubokki wiyeke kaile miza legi nugu ngeragi mabiyeng ni purikku Yisuyegi ngizi kumuli puguragi kaile kelemiya nagani.
16 Nugu watabi nayeng pangka mizagiyeng mizi kele kapura tamizeige nak nugu mizageyarikki keriya logo pi Kilisiyegi yang kai mabura piyeng mizi nagani.
17 Purik Anoto, teniyegi ngaibek yeik ngeragi talikyeng nagi ma kai talikyeng nagi miza purikki kai yagenda ono kapura pobilikyengki kai yagenda, Anotogo pangkayeng kai piyeng mizi keya Anoto kiling ya tonuguyeng ngezege sara yolu keya wilik kagowinda kiling mizi, purik piyeng Anotogi Kung Walekpekyaga lewayeng.
18 Logo yombanu Kung Walekpokko ngai wizimowei kazing pilikmekke Kilisiyegi yawe

mizibokko Anoto wilik mizibene kelemi keya yongkambanuwiligu pugu miza puragi pangkara kisibene keleyi.

19 Togo teni kang mabiyengke tenigi ngezege yolu puwili kiling wazono yoluweki mizagi piyengka miziweki keya mabilik kang mabiyengke ngizi kumuli nawili kazing kumbekki lewengke kozang sagiyengka miziweki.

20 Anotogo yawe ngizi kumuli nakki yungke mizageya pura nugu ni ngeragi nalangai nalangai piyeng pangka nibektikki wiyeke yawe pura ngela mowiyi nagani. Wameik, ngeragi mabiyeng nagiyengko kapura ngeragi nakko pi kaile mizibene kelemiyagiyeng mizi piyengka ni purik kele kokowa mizi yagenda.

21 Kazing pangka mizagiyeng watayengka kazi koyagi pumok ma kai waingyengka kazi koyagi pumok ma watabi nalangai nalangai ngizi kumulibok kawiye walibene kelemiyagi piyengka kazi koyagi pumok.

22 Nugu puragi talik kumuli miza purik yali Anoto ngezeyaugi tepekke wara yolu. Wilik kagowinda yombanu ngezebokko kumularik pangkara miza logo miza wizigeya kangka pugubokko kuneng mani onobokyegi yolu.

23 Kapura yombanu pugu niyeng ma miziyengki wilek neyau kumulibok piyeng mizi puwekke Anotogo pi kaile miza mei purik pugu miza purik ngizi kumuli puguraga pangkayeng mizayeng miza ono kopong. Keya watabi tonugu ngizi kumuliraga pangkayeng miza ono piyeng mizi piyeng Anotogo kaileyeng meiyeng.

15

1 Teni yongkambanu ngizi kumuli tonugura
kozang puwiliyegirik watabi nalangai nalangai
piyeng tonugu pangka nagiyeng kapura purikki
wiyeke teni korik teni makngezegiyengki wi-
lik kagowing mizagi ono segeya ngizi kumuli
nazuwaga ngizi kumuli pugura kozang onobok
wilek neyau logo pi piyeng mizagirik pangka ma
kokowa miza legi piyegi saweli keya kuneng pigi
purik teni mabuwiligu wageli.
2 Teni makngezeyegi wilik kagowing mizi
purik segeya teni nak nak ngizi kumuli
nazuwagabekyegi wazono sawelagi piyeng keya
pi wilik kagowing mizibene kelemiyagiyengki
kumuliweki logo teniyegi pi keriyi puwekke pigi
ngizi kumuli pura kozang sibene.
3 Purik Kilisirau korik ngezebekkiweki wilik
kagowing kelemiweki wiziya ono. Segeya Kil-
isiyegi miza pura Kapiya Walektikku kai mabobi-
lik,

Yongkambanuwiligu ni Anotoyegi kaile kisa
piyengko ne nela, kai. *Ingi Sam 69:9*

4 Watabi Kapiya Walektikke lende miza piyeng
mabiyeng teni waligeleyiwekiyeng logo Kapiya
Walektikku teni yelakkelek koyagi pura yani keya
teni kozanda yani logo teni Anotoyaga ngai-
wak weiyagi purikki wilekpek keya ngai yuke
yoluweki.

5 Anoto yelakkelek yolu puragi solorik keya
kozang yani puragi solorikku ini mabuwiliyegi
kangka menalikpek yani pani mabilik Yisu Kil-
isigu miza puragi kiriwei,

6 logo ini mabuwili kangka menalikpek kiling
kemenak kili wamenara koyimowei Anoto tenigi
Yemizibek Yisu Kilisigi Mangobekki yeikta yon-
golok meiweki.

7 Keriyi, ini nawili Yudawili kani keya ini nawili
Yuda onowili logo watabi koru koru nayengkirik
ini nawili nalik kumuli miza kele kapura An-
otogi yeikta yongolok meiweki nakko nakyegi koli
kelemi mabilik Kilisigu ni ngoluk kaile mizageya
wiziya puwekke niyegi koli keleniya pilik.
8 Ne pelik kai, Kilisi Yudawiligi yawe mizibek
miziweki kayima purik Anotogo ngago Yudaw-
iligi mangowili kiling sawiya pura ngizi lewagel-
weki, logo purikku walimizarik Anoto ngaigu kai
onobek.
9 Keya Kilisi Yudawiligi yawe mizibek miziweki
kayima purikku Yuda ono puwili Anotogi yalek-
tagi wiyeke yeik pugura yongolok mei, mabilik
Kapiya Walektikke Tawitigu Ingi Samyengkirikke
Kilisigu pobilik kai puragi langai lende miza pelik,

Ne Yuda onowiligi tepekka wizimowei niyegi wa-
zono neiyagi keya nogo ingi yeik nugura
yongolok meiyagiyeng meiyagi, kai. *Ingi
Sam 18:49*

10 Keya Kapiya Walektikke mawinda pelik kai,

Ini Yuda ono puwili Yuda yongkambanu Anotogo
iza puwili kiling wilik kagowing mizi, kai.
Utoronomi 32:43

11 Keya Kapiya Walektikke mawinda pobiliktarau
kai,

Ini Yuda ono puwili mabuwili Yemizibekyegi
ngago wilik kagowingyeng mei keya ini

yongkambanu ngabelakpekki pumok mamok ingi yeik pugura yongolok meiyagiyeng mei, kai. *Ingi Sam 117:1*

12 Keya ngereke Kapiya Walektikke Isayago pelik kai,
Yesi Tawitigi mangobekki ngaimekka mandik nak lewagelagi logo Anotogo mandikpok Yuda ono puwiliyegi ngai wizeibene kelemiyagi keya puwiligu pigi ngalege wilekyeng wiyi keya puwiligu ngai yuke yolu pura pi, kai. *Isaya 11:10*

13 Anoto ngai yuke yolu puragi solorikku nugu piyegi ngizi kumuli puraga ni kemenak wilik kagowindago kola wizeiweki keleni keya nugu yolu pura kazing ngezege sa yolu pumokko wilak wizeiweki keleni, purik Anotogi Kung Walekpekki kozandago mizagewiyege Anotogo ini yanagi kaiya piyengki yuke yolu pura mawiyarekka yemane si kuni pani.

14 Ini ne kiling Yisuyegi ngizi kumuli puwili nogo wameik kumulirik ini kazing pangkamekke mizageya keya inugu mizagi pilik piyengki ini iwaka panu logo ini nakko nak waligelemiwekirik pangka.

15 Kapura kapiya nogo lende miza perikke lang nogo iniyegi kozak yeiya nayeng ne kozang sara wizimowei kawela kaiya purik ini mawinda kumuliweki, purik Anotogi wazono nogo weiyagi langai ono pugu nani purago mizagewiyege ngago pugura orowei miziweki

16 logo ne Yisu Kilisiyegi yawe mizi logo ini Yuda onowiliyegi saweli. Ne Anotoyaga ngago wa-

zono pura kozak kaiyageya wizimowei yombanu yongkambanuwiligi wiyeke Anotoyegi kambokko yawe mizi pilik yawe mizi logo ini Yuda onowili ngago wazono puragi ngizi kumula logo puwekke Anotogi Kung Walekpokko ini kaile nayendau onowili keleyagi logo ini opa pangka panu Anotogo wilik mizagirik maniweki.

17 Tegi negi Yisu Kilisi kiling sawela purago mizagewiyege negi Anotoyegi yawe mizi puragi ne wilikwilikmokko kola.

18-19 Ne watabi nazuwagawiligu mizayengkirau kozak kaiyagi ono, segeya Kilisigu neyegi keleniyarikku nogo kaiyeng keya nogo mizayeng keya watabi ne Anotoyaga kozanda kilimbek miza logo mizi piyeng keya watabi Anoto ngezebokko keke mizayengko Yuda onowili Anotoyegi kerewiyibene keleyarikki ne kozang kozak kai. Peyeng mabiyeng Anotogi Kung Walekpekki kozandago mizayeng. Pilik mizarikku ne kemenak Kilisiyegi langai ngago wazono pura nogo yereng kuna piyeng mabiyengki kozak kai kuna, panga yereng yemane Yirusalem puraga sa wizigeya kozak kai kayimeige panga ngabelak Ilirika meibekke.

20 Watabi wamenak nayeng nogo miziweki kelageya wizagomayeng mabek nogo mizi pura logo pura ngago wazono pura wale ngoluk yongkambanuwiligurau Kilisiyegi langai kerewiya ono pulogo kozak yei kangweki pura. Nogo pilik miziweki keli purik yongkambanuwiligu neyegi ni yeik nakko yawe mizaraga walerik weiya kisa nelegi ne nakkorau ngoluk Kilisiyegi langai ngago wazono pura orowei kang ono pulogo ne kangweki keli.

21 Logo Kapiya Walektikke Isayago kaiya mabobilik lewagela,
Yongkambanu Kilisiyegi langai kozak yeiya ono puwiligu Kilisi keriyagi keya yongkambanu ngago wazonoragi kerewiya ono puwiligu ngago wazono puragi waberek iwaka sagi, kai. *Isaya 52:15*

22 Yawe perago mizarikku ne iniyegi ngezangai keriyi kayimi mange miza.
23 Kapura ne weik yawe negi wale perikkeyeng yeik logo ne weik ulogo kirisimasi kolokngagono iniyegi keriyi lewaweki kelageya wizagomi keya ngoluk lewaweki keli legi,
24 ne panga ngabelak Sepen meibekke kangki logo pulogoweki kunimowei purik iniyegi keriyiweki yereng inuguraga wila wiyagine. Logo ini kiling ngong nayeng wiziya logo nogo kelirik inugu king keya pulangai nayeng kazing negi pulaga kangki lewengki saweliweki nana logo ne ngereke kangkine.
25 Kapura ne lewagine ne perik weik were paka Yirusalem yerengke Yisugiwiligi king nayeng orowei kang.
26 Nogo pilik mizi purik Yisuyegi ngizi kumuli puwili panga ngabelak Maseroniya keya Kirik piyauge puwiligu wilik kagowinda kiling king nayeng Yisuyegi ngizi kumuli paka Yirusalem pulogo yolu puwiliyaga watabi ngelek ono pilik puwiliyegi saweliweki nana legi ne pilik mizi.
27 Wameik nakkorau puwiliyegi pilik miziweki yeiya ono kele kapura ngezewiligu pilik miziweki sawiya. Kapura ngizira pelik, puwili watabi

ngelek ono pilik puwiliyegi sawelagiwiligu. Purik
Yudawiligu watabi wazono kumbekki Anotoyaga
weiya piyeng Yuda ono puwili kiling sanga miza,
legi Yuda ono ngizi kumuli puwili Yuda ngizi
kumuli puwiliyegi watabi korikwekki piyengka
puwiliyegi saweliweki yanagiwiligu.
28 Ne yawe yaka paka Yirusalem king puwiligi
wiya piyeng orowei kangki kai pura miza logo
puwekke ne panga ngabelak Sepen meibekke
kangki logo kunimowei iniyegi keriyi lewagine.
29 Ne iniyegi lewa puwekke ne ini kiling watabi
wazono kolokngagono kumbekki Kilisigu ne nana
piyeng ini kiling sanga mizagi purik ne iwaka.
30 Ne ini ne kiling Yisuyegi ngizi kumuli
puwiliyegi pelik yei, tenigi ngizi kumuli
Yemizibek Yisu Kilisiyegi puragi wiyeke keya
Anotogi Kung Walekpokko teniyegi teni nakko
nakyegi keliweki keli yana puragi wiyeke
inugu negi wiyeke Anotoyegi ngayang waberek
miziweki ne iniyegi kelegele yei.
31 Inugu waberek mizagirik ngizi kumuli ono
pongo ngabelak Yudayabekke yolu puwiligu
ne ngangang keleni ma kuneng nana nelegi
keya mabilik waberek mizagirik yongkambanu
Yisugi pongo Yirusalem yerengke yolu puwili
nogo puwiligi king orowei kang peyengki wilik
kagowinda kiling weiyagi purikki.
32 Pilik miza logo purik tamizeige Anotogo keli
mabura ne iniyegi wilik kagowing yemanera kil-
ing lewagi keya ini kiling pulogo wiziyagi purikku
ne kozang yemanera nanagi.
33 Anoto ngezege sa puragi solorik ini mabuwili
kiling pulogo wizei pani. Wameik panu.

16

1 Ik Pibi pulogo kapiya perik kiling tabunda
mabura inugu koli kelemiweki ne iniyegi yei. Pi
Yuda ono Yisuyegi weik ngizi kumulimele keya
yongokpanu wazono panumologo. Pi yereng
Senikeliya mei pulagamele logo kongkirigesen
Yisuyegi ngizi kumuli pulogorikke yawe miz-
imele.
2 Inugu yongkambanu Yemizibekyegi
yawe mizi puwiliyegi koli keleyi mabilik
kazing Yisugiwiligu mizagi pumokko pirau
Yemizibekkimele mizara koyimowei koli
kelemiyagi purikki ne iniyegi nguk yei. Keya
inugu watabi nayengki piyegi sawelagi pulogo
sawelagirikki, purik pugu ulogo yongkambanu
kolokngagonowiliyegi sawela keya neyegirau
sawela mizamele, legi ne iniyegi purikkirau nguk
yei.

3 Ne Pirisila yali kerekpu Akuwila ne kiling Kilisi
Yisuyegi yawe mizi piyauyegi wangane yei.
4 Piyau negi wiyeke ibengweki mizayau logo ne
piyauyegi wazono yei kapura ne makngezego kai
ono, ngizi kumuli Yuda ono puwili mabuwiligu-
rau mabilik kisi.
5 Kongkirigesen Yisuyegi ngizi kumuli Pirisila
keya Akuwilagi imakke wawere uli puwiliyegi ne
ngoluk puwiliyegi kumulageya kani yei.

Keya yogo Epinita negi kewengke panubek keya
ngabelak Asiya meibekke solo panu Kilisiyegi
ngizi kumulabekyegi wangane mei.

6 Maliya inigi wiyeke yawe yemane panu
mizamoloyegi wangane mei.

7 Yogo Andolonika keya Yuniya, negi ingembuyau logo koka ne kiling wigirayauyegi wangane yei. Aposolowili piyauyegi iwaka panu keya ne ngoluk yeik wizigeya piyau were Kilisiyegi ngizi kumulayau.

8 Yogo Ambileta kazing Yemizibekkimekke negi kewengke panubokyegi wangane mei.

9 Yogo Ebana ne kiling Kilisiyegi yawe mizibokyegi wangane mei keya yogo Seteki negi kewengke panubekyegirau mabilik mizi.

10 Yogo Apeli kuneng kolokngagonogo piyegi wiriya kele kapura Kilisiyegi ngizi panu kumulageya wiziyabokyegi wangane mei. Keya yogo Arisobulagi imakke puwiliyegi wangane yei.

11 Yogo Elodiyong negi ingembubok keya ngizi kumuli yogo Nasisagi imakke yolu puwiliyegirau wangane yei.

12 Ik Taipina keya pigi sakmele Taiposa Yemizibekki yawerarau mizi piyau, keya ik Pesisi negi kewengke Yemizibekki yawe kolokngagono mizamoloyegirau wangane yei.

13 Yogo Lupa Yemizibekyegi kiriwei panu mizibok keya pigi panu neyegi ne pigi marek wezabek keleni pumoloyegirau wangane yei.

14 Yogo Asingkirita keya yogo Piligong keya yogo Emisi keya yogo Patoroba keya yogo Emasi kiling ngizi kumuli yolu puwiliyegi wangane yei.

15 Yogo Pilologo keya ik Yuliya keya yogo Neriya yali sakmele keya yogo Olimba keya Yisuyegi ngizi kumuli morok kiling pulogo Yemizibekyegi ya kumuliweki wawere uli puwili mabuwiliyegi wangane yei.

16 Ini Yisuyegi ngizi kumuli puwili nakko
nakyegi kelira wilik kagowinda kiling melegulang
mizi puraga walimizi mizizo. Kongkirigesen
Kilisiyegi ngizi kumuli piyeng mabiyengko
wangane puwiligiyeng iniyegi wezameli.

17 Ini ne kiling ngizi kumuli puwili yombanu
Kilisiyegi kiriwei mizi puwili nakko nakyegi ngai
mizibene keleyi puwiliyegi kani waberek panu,
purik puwili yombanu ngizi kumuliwili kazing
pangka leweng wiyibene keleyiwili keya puwili
ngago wazono ini waligeleya puragi ngai miziwili
legi puwiliyaga kazi yolu.
18 Purik pilik mizi puwili Kilisi tenigi Yemiz-
ibekyegi yawe mizi ono kapura segeya puwili ko-
rik ngezewiligiyengko keliyengki yawe mizi ya-
genda. Ngago puwiligi kangmekke kisi piyengko
yombanuwiliyegi kolok logo puwiligu yongkam-
banu wazonowili ikuyogorik keleyi.
19 Yongkambanu mamok weik inugu ngago wa-
zonoragi kiriwei panu mizi purikki iwaka, legi
inugu ne wilik kagowing mizibene keleni. Nogo
kelirik ini pangka piyengki keke iwakaweki keya
korowali piyengki lusuwei panuweki.
20 Logo Anoto tenigi ngezege sa yolu puragi
solorikku Sadangki kozanda neneng ngelagi logo
panga inigi kulengke wiriyibene kelemi penangai.
Tenigi Yemizibek Yisu Kilisigu wazono pigi
tonugu weiyagi langai ono pugu yani pura iniyegi
waligeleyi pani.

21 Timoti ne kiling yawe mizibokko iniyegi wan-
gane kai keya yogo Lusiya keya yogo Yasong

keya yogo Sosipata negi ingembuwiligurau mabilik kisi.

22 Ne Tetiya Paulugi ngagora kili puguraga weiya logo mele ne makngezegezikku lende mizabokko iniyegi wangane yei, purik nerau ini kelik Yemizibekyegi ngizi kumulibek legi.

23 Yogo Kayasa ne Paulugu i yolu pumakki mangobok keya i kongkirigesen Yisuyegi ngizi kumulirikkiwiligu Korinti pelege wawere uli pumakki mangobokko iniyegi wangane kai keya yogo Erasata yerendagi kingyengki ngaibek keya yogo Kuwota teni kiling ngizi kumulibek miza logo mabiyaugu iniyegi wangane kisi.

24 Tenigi Yemizibek Yisu Kilisigu wazono pigi tonugu weiyagi langai ono pugu yani pura ini mabuwiliyegi waligeleyi pani. Wameik panu.

25 Togo ne weik ini Anotogi melezikke yani logo pugu iniyegi ngaiweki. Teni Anotogi yeikta yongolok meiweki, purik pi yemane panubek legi. Pugu ini Yisuyegi ngizi kumuli inigi puraga kozang koyibene keleyagi purik pangka, mabilik ngago wazono Yisu Kilisiyegi langai nogo kozak kai purago kai pilik keya mabilik pugu teni Yisuyegi wilekpek ngalege wiyi puwili yaliya wazayi puragi wameikta liwik wizageya kayima logo weik kimeike walimizi purago walimizi pilik.

26 Mabek perik weik Anotogi yombanu ngagora piyaga weiya logo kozak kisa puwiligu lende mizayengko ngizira weik kimeike kawela wiya keya Anoto ibeng si onobokko kairikku ngizira yongkambanu ngabelakpekkiwiliyegi weik kozak

yei logo purik puwili mabuwili ngizi kumuli keya
kiriwei mizibene.
27 Tegi Yisu Kilisigu miza puragi wiyeke teni
Anoto wamenak mabiyengki iwakabekki yeikta
yongolok meiyageya koyimiweki.
Wameik panu.
Ne Paulu kapiya perik lende mizabek.

Anotogi Ngago Wik Yisu Kilisiyegi Langaira
The New Testament in the Biangai language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Biangi long Niugini

copyright © 1985 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Biangai

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-11-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 1 Oct 2024 from source files dated 31 Aug 2023
c476c7e1-4f33-5554-be00-9447a1944f07